

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Hur kan högläsning som pedagogiskt verktyg främja barns språkutveckling?

En undersökning av läsmiljöer och didaktiska metoder i fyra förskolor i Göteborgsområdet

Leila Isfahani, Karoline Rosengren och Marcel Kot
Förskolläraryrket Göteborgs universitet

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA2G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: HT/2020
Handledare: Eva Zetterman
Examinator: Maria Reis

Nyckelord: Högläsning, Läsmiljö, Språkutveckling, Sociokulturellt perspektiv

Abstract

Studien behandlar frågan kring hur läsmiljöer skapas, syftet med dessa samt vilka didaktiska metoder som nyttjas vid högläsning i förskolan. Syftet med studien är att uppmärksamma högläsning som ett pedagogiskt verktyg och undersöka hur olika läsmiljöer och didaktiska metoder kan främja barns språkutveckling i de undersökta förskolorna. Studiens resultat analyseras utifrån den sociokulturella teorin och framhåller tre begrepp inom den sociokulturella teorin, *medierande redskap*, *appropriering* samt *proximal utvecklingszon*. Studien utgår ifrån våra tre forskningsfrågor där de tre teoretiska begreppen inom den sociokulturella teorin används för att synliggöra bilden av hur läsmiljöer och didaktiska metoder vid högläsning kan bidra till ökat ordförråd och språkutveckling i förskolan. Högläsning används ofta som ett sätt att övergå till andra aktiviteter eller för att varva ned vid vila vilket motiverade oss att synliggöra högläsning som ett pedagogiskt verktyg för att främja språkutveckling. I resultatdelen analyseras intervjuer där fem förskollärares beskriver hur de skapar sina läsmiljöer, syftet med deras utformade läsmiljö samt vilka didaktiska metoder de arbetar med vid högläsning för att främja barns språkliga utveckling. Vidare observerades förskolornas fysiska läsmiljöer för att skapa oss en djupare förståelse av den information som förskollärarna framhåller i sina intervjusvar. Resultatet visar att förskollärarna satsar på en hög åtkomlighet av böcker i förskolemiljön och ett samarbete med både vårdnadshavare och bibliotek, vilket även påverkar förskolornas innehåll av barnlitteratur. Förskollärarna menar att syftet med deras läsmiljöer är att göra högläsning till ett socialt sammanhang och deras didaktiska metoder vid högläsning är främst boksamtal, kroppsspråk, gestaltning samt användning av projektorer som komplement för att alla barn ska ges möjlighet att se bilderna i berättelserna. Diskussionsdelen besvarar de tre formulerade forskningsfrågorna och riktar sig åt vidare diskussioner och reflektioner kring utformandet av läsmiljön, syftet med läsmiljön samt variation av didaktiska metoder. Detta diskuteras i relation till tidigare forskning och vår teoretiska ansats. Diskussionen lyfter även fram resultatets konsekvenser för förskolans verksamhet och förslag på vidare forskning som vore intressant att studera vidare inom vårt undersökta område.

Förord

Vi vill passa på att tacka alla förskolor och förskollärare som har deltagit och gjort den här studien möjlig för oss att genomföra.

Stort tack till våra familjer för att ni har stöttat oss och haft tålamod med oss då vi även har arbetat under helger.

Vi vill också tacka vår handledare Eva Zetterman som har stöttat, uppmuntrat och gett oss vägledning i vår studie under processens gång.

Slutligen vill vi även tacka varandra för ett roligt och gott samarbete trots den rådande situationen av Covid-19-pandemin.

Leila Isfahani, Karoline Rosengren och Marcel Kot.

Innehållsförteckning

1 Inledning	2.
1.1 Syfte och frågeställningar.....	2.
2 Tidigare forskning	3.
2.1 Läsmiljö	3.
2.1.1 Vikten av läsande förebilder och en stimulerande läsmiljö i förskolan	3.
2.1.2 Litteraturläsning i förskolan.....	4.
2.1.3 Förskolans läsmiljöer en studie i tre nordiska länder.....	4.
2.1.4 Vikten av att skapa stimulerande läsmiljöer i förskolan.....	5.
2.2 Didaktik	6.
2.2.1 Högläsningens kvalitet och språkutveckling i förskolan.....	6.
2.2.2 Högläsning och dess inverkan på barns ordförråd.....	7.
2.2.3 Högläsning i förskolan - en fråga om disciplin?.....	8.
2.2.4 Vokabulär utveckling vid högläsning.....	8.
2.2.5 Förskollärares användning av scaffolding under högläsning.....	9.
2.2.6 Terapihundens inverkan på barns läslust och språkutveckling i förskolan.....	10.
3 Teoretisk utgångspunkt - Sociokulturellt perspektiv	10.
3.1 Medierande redskap.....	11.
3.2 Appropriering.....	12.
3.3 Proximal utvecklingszoon.....	12.
4 Metod	12.
4.1 Metodologiska avgränsningar och urval.....	13.
4.2 Tillvägagångssätt.....	14.
4.3 Analysmetod.....	14.
4.4 Validitet, Reliabilitet & Generalisering.....	15.
4.5 Etiska överväganden.....	16.
5 Resultat	17.
5.1 Hur stimulerande läsmiljöer skapas	17.
5.2 Syftet med läsmiljön.....	20.
5.3 Didaktiska val.....	21.
5.4 Observation av fysiska läsmiljöer.....	23.
6 Diskussion	24.
6.1 Sammanfattning och slutsatser.....	24.
6.2 Hur skapas läsmiljöer i förskolan?.....	24.
6.3 Vad är syftet med att skapa läsmiljöer?.....	26.
6.4 Vilka didaktiska metoder använder förskollärarna för att främja barns språkutveckling vid högläsning?.....	27.
7 Avslutning	29.
7.1 Förslag på vidare forskning.....	29.
Referenslista	31.
Bilaga 1 Inbjudningsbrev	33.
Bilaga 2 Intervjufrågor	34.
Bilaga 3 Bilder på förskolornas läsmiljöer	35.

1 Inledning

Vår studie kommer att behandla högläsning i förskolan och hur det kan främja barns språkutveckling. Damber, Nilsson och Ohlsson (2013) har uppmärksammat att högläsning många gånger enbart används som en rutinaktivitet vid exempelvis vilostunder, i samband med matsituationen eller som övergång till andra aktiviteter. Syftet blir då enbart att barnen ska varva ned och komma till ro. Det förekommer även fall där förskolor har väldigt få, eller inga böcker alls. Många förskolor har dessutom sina böcker placerade oåtkomligt. Skolverket (2020) framhåller att pedagoger behöver ställa sig frågan ”Varför läser vi och hur vet vi att barnen förstår innehållet? Vad gör vi när barnen inte förstår innehållet?” Vi vill därför uppmärksamma högläsning som ett pedagogiskt verktyg med syftet att främja barns språkutveckling genom att fördjupa oss i på vilka sätt högläsning och läsmiljöer kan främja barns språkutveckling.

Förskolans styrdokument framhåller på olika sätt vikten av högläsning, språk och utveckling. Barnkonventionen (2009) lyfter upp barns rättigheter till utveckling och språk. Skollagen poängterar även att,

Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål (SFS 2010:800, kap. 3 § 2).

Läroplanen för förskolan uttrycker bland annat att förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera barns språkutveckling i vardagen eftersom språk och lärande går hand i hand, detta genom att uppmuntra och se till barnens intressen att kommunicera på olika sätt. Pedagogernas roll är att forma en stimulerande miljö som ger alla barn förutsättningar att utveckla språket genom högläsning och dialoger kring litterära texter (Skolverket, 2018).

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att uppmärksamma högläsning som ett pedagogiskt verktyg för att främja barns språkliga utveckling. Vi undersöker hur pedagoger tillrättalägger stimulerande läsmiljöer och vilka didaktiska val som pedagoger gör för att främja barns språkutveckling vid högläsning. Den här studien tar således sin utgångspunkt i en mindre empirisk studie där förskolans olika läsmiljöer och olika didaktiska metoder som nyttjas vid högläsning undersöks samt analyserar hur dessa kan påverka barns språkutveckling.

Undersökning utgår utifrån följande forskningsfrågor;

- Hur skapas läsmiljöer i förskolan?
- Vad är syftet med att skapa läsmiljöer?
- Vilka didaktiska metoder använder förskollärarna för att främja språkutveckling vid högläsning?

2 Tidigare forskning

I detta avsnitt redogörs relevant forskning som behandlar högläsningens betydelse för barns språkutveckling och framhåller vad tidigare forskning har kommit fram till samt behandlar vikten av att förskollärare kan utforma en stimulerande läsmiljö och variera sina didaktiska metoder under högläsning. Vi har därmed valt att dela in tidigare forskning i två teman genom att separera läsmiljö från didaktiska metoder med avsikt att förtydliga innehållet för läsaren och göra det mer begripligt.

2.1 Läsmiljö

2.1.1 Vikten av läsande förebilder och en stimulerande läsmiljö i förskolan

I artikeln *”Läsmiljö och läsande förebilder i förskolan”* skriven av Hultgren och Johansson (2016) behandlas både den fysiska och sociala miljöns betydelse för barns intresse och engagemang inom läs- och skrivinlärning. Författarna i artikeln poängterar ett gott samarbete mellan förskolan och biblioteket för en god och positiv inverkan för barnens språkliga utveckling. Författarna sammanfattar ett antal kriterier som utmärker en god läs- och skrivmiljö i förskolan. Följande kriterier är bland annat en miljö rik på texter där tid för läsning finns avsatt och där texter involveras i de miljöer som barnen vistas i, d.v.s. en språkmiljö där innehållet i den litteraturen som man har läst tillsammans med barnen diskuteras, en samverkanstark miljö där förskolan samarbetar både med hemmet och biblioteket. Barnen bör även få enkel åtkomst till böcker och man bör variera böckerna regelbundet. En förutsättning för barns läsning är att böcker placeras åtkomligt där barnen erbjuds ett varierande och rikt urval av olika typer av litteratur.

Ett sätt att väcka barns intresse kring litteraturen är att synliggöra böcker i närmiljön. Det kan uppnås genom skyltningar, det vill säga exponering av böcker och text i förskolans miljö. Urvalet av böcker som exponeras ses därmed som avgörande för att väcka barns intresse. Böcker som exponeras i miljön ska därför vara aktuella och relevanta samt relatera till barnens intressen. Litteraturen bör även paras ihop med närmiljöns tema, exempelvis receptböcker som står placerade i barnens kök eller teknikböcker i verkstaden (Hultgren och Johansson, 2016). Vidare beskriver Hultgren och Johansson (2016) att samverkan mellan förskolan och biblioteken kan förstärka läsmiljön i förskolans verksamhet. Undersökningen som genomfördes visar att samverkan mellan förskolan och bibliotek många gånger brister. Samverkan med bibliotek möjliggör ett stort urval och regelbunden variation av böcker i förskolan. I syfte att nå ut till alla barn i verksamheten och synliggöra flerspråkiga barn bör litteraturen även varieras språkmässigt. Förskolan kan även hämta inspiration från barnbibliotekets utformande av den fysiska miljön. En utvecklingsvänlig läsmiljö borde bestå av ett särskilt rum avsatt för läsning med en kreativ inredning som stimulerar barns läsupplevelse. En metod som beskrivs i artikeln är att använda sig av sagopåsar med rekvisita som hjälpmedel i läsningen, rekvisita kan nämligen stärka berättandet. Artikeln lyfter även vikten av att vara en god läsande förebild. Hultgren och Johansson (2016) menar att vuxnas användning av texter påverkar barnens intresse för texter, en aktiv och medveten pedagog vet att texter fyller en funktion. Därav blir det betydelsefullt som pedagog att visa personligt intresse för texter som i sin tur bidrar till barns intresse kring litteratur samt fundera ut hur funktioner av texter kan användas för att stimulera barnens läsförmåga. Det är även betydelsefullt att samverka med hemmet och involvera vårdnadshavarna som läsande förebilder. Det kan uppnås genom att bjuda in föräldrar till verksamheten där de får möjlighet att läsa för barnen. Detta möjliggör i sin tur ett gott samarbete med hemmet och rådgivning om hur barn kan stödjas och stimuleras i bokläsningen. Syftet med artikeln är att involvera

läsning som en naturlig del i förskolan och skapa en lockande läsmiljö där barn betraktar skrift som något spännande och intressant.

2.1.2 Litteraturläsning i Förskolan

Innehållet i boken ”Litteraturläsning i förskolan” skriven av Damber (2013) behandlar litteraturläsning i förskolan och tar sin utgångspunkt i en studie som gjordes av 40 studenter vid tre olika lärosäten under en sammanhängande vecka hösten 2010 i olika förskolor. Damber (2013) lyfter att det finns flera studier som visar att barns intresse för litteratur skapas redan hos spädbarn och att föräldrarnas- och förskolornas litteraturläsning för barnen utgör stommen i barns tidiga språkutveckling. Vidare lyfter Damber (2013) PIRLS-resultaten som redovisades år 2007 i Skolverket där man tydligt ser att barn brister i läsförståelse vilket stärker vikten av att få barn intresserade av- och låta de få möta olika texter i tidig ålder. I studien, som den här boken bygger på, visar resultatet att planerad högläsning förekommer sällan och att vanligast förekommande var korta stunder högläsning enbart vid vilostunder efter lunch. I studien lyfts även dilemmat då barn själva under sin vistelsetid i förskolan tar initiativ till att vilja läsa böcker och texter, men där pedagogerna inte har tiden att läsa för dem.

Damber (2013) menar även att placering av böcker varierade i samtliga förskolor men var övervägande otillgänglig för barnen att kunna nå. Ofta är pedagoger rädda om sina böcker och väljer därför att placera böckerna högt upp där de inte kan skadas. Damber (2013) lyfter vidare problematiken med att placera böcker oåtkomligt i förskolan och menar att barns spontana vilja till att bläddra i böcker och möta texter därmed blir begränsat. Barn som inte möter texter och litteratur hemma behöver få möta texter tidigt i förskolan. Pedagogerna behöver likväl också se över den litteratur som barnen möter i förskolan och se till att hålla sig ajour med de böcker som ges ut varje år. Här menar Damber att det finns flera sätt att hålla sig ajour med utvecklingen inom barnlitteraturen bland annat genom att samarbeta med bibliotek och beställa hem gratis katalog från kulturrådets webbplats både till sig själva, och till familjerna för att uppmuntra till läsning hemma. Damber menar att tidiga möten med olika typer av texter och litteratur är nödvändigt för att barnen ska kunna knyta an och relatera till innehållet eftersom alla barn har olika erfarenheter. Hur miljön ser ut där pedagogen väljer att högläsningen skall ske är också betydelsefull, barn behöver en inbjudande och lugn plats med utrymme att kunna röra sig utan att de stör sina kamrater och de behöver också kunna se bilderna i boken. Det är en fördel om pedagogen har en särskilt avsedd plats för högläsning. På så vis kan pedagogen skapa en ritual som barnen känner sig trygga och bekväma i. Det tillåter barnen att komma till ro och koncentrera sig under högläsningen.

2.1.3 Förskolans läsmiljöer en studie i tre nordiska länder

Artikeln ”*The literacy environment of preschool classroom in three nordic countries; Challenges in a multilingual and digital society*” är skriven av Hofslundsengen, Magnusson, Svensson, Jusslin, Mellgren, Hagtvet samt Heilä-Ylikallio (2018) och belyser en nordisk studie om fysiska läsmiljöer i 131 olika förskolor runt om i Sverige, Norge och Finland i åldrarna 1 - 7 år. Resultatet visade att en lustfylld och stimulerande fysisk läsmiljö är viktigt för barns väg till literacy i förskolan och inkluderar såväl böcker som skrivmaterial, texter- och bilder på väggarna samt digitala verktyg. Studien är utförd ur ett sociokulturellt perspektiv och poängterar vikten av en stimulerande läsmiljö som uppmuntrar till interaktion och kommunikation mellan barn- och mellan barn och vuxna för att främja lärandet hos barn.

Enligt författarna (Hofslundsengen et al., 2018) är en stimulerande läsmiljö inbjudande med syfte att väcka lust hos såväl barn som vuxna att vilja ägna sig åt läs- och skrivaktiviteter som främjar barns väg till literacy. I studien gjordes även intervjuer med svenska och danska förskollärare som framhöll att de arbetade utifrån ett barncentrerat perspektiv med fokus på barnens intressen och önskemål. De menade också att ur ett lärandeperspektiv spelar den fysiska miljön en avgörande roll för vad barn väljer att ägna sig åt under sin vistelsetid i förskolan, Om det inte finns böcker tillgängligt för barnen hur ska de då kunna välja läsning som aktivitet? Författaren diskuterar vidare att studien i samtliga tre nordiska länder, Sverige, Norge och Finland visade att böcker och litterära texter fanns tillgängligt för barnen i majoriteten av alla förskolor som ingick i studien, digitala verktyg var mindre tillgängligt i jämförelse med böcker men att alla förskolor inte hade böcker och litterära texter på olika språk och därmed inte följde det multimodala samhälle som vi lever i.

Författarna (Hofslundsengen et al., 2018) riktar i sin studie vidare ljuskäglan åt en tidigare internationell studie om vikten av stimulerande läsmiljöer i förskolan för att främja barns språkutveckling och väg till literacy. Studien gjordes år 1992 där Neuman och Roskos utvecklade läsmiljön i förskolan genom att bland annat placera ut kokböcker vid köksleken, shoppinglistor där barnen lekte affär osv. Därefter gjordes en videoobservation av den fria leken hos 91 förskolebarn i åldern 3 – 5 år. Här noterades en signifikant skillnad mellan före och efter videoobservationer av den fria leken hos barnen och det spontana initiativtagandet av att vilja leka med litteraturen och föra samtal kring litteraturen hos barnen emellan. Videoobservationer visade således hur viktigt det är med lustfyllda stimulerande läsmiljöer för att uppmuntra och främja barns väg till literacy. Författarna framhåller vidare en tidigare studie gjord av Margrain och Mellgren år 2015 där vikten av symboler i läsmiljön behandlades och vidare framhöll att det är betydelsefullt för barn att också förstå symboler som kommunikation med olika betydelser och innebörder. Författaren lyfter ytterligare 28 olika förskolor runt om i Sverige som deltog i en tidigare studie gjord av Gustafsson och Mellgren år 2002 där de undersökte förskolors olika sätt att väcka barns lust och intressen till att vilja utforska olika texter, skyltar och symboler. Här skilde sig resultatet mellan förskolorna då en del förskolor hade lyckats skapa en stimulerande läsmiljö som lockade till interaktion och kommunikation mellan barn- och barn och vuxna medan andra förskolor hade en mer passiv utformad läsmiljö där interaktionen mellan barn- och barn och vuxna mer eller mindre uteblev. Hur förskolor utformar sin fysiska läsmiljö och innehållet i den fysiska miljön spelar alltså en avgörande roll för barns lärande och utveckling (Hofslundsengen et al., 2018).

2.1.4 Vikten av att skapa stimulerande läsmiljöer i förskolan

Ett medvetet och planerat arbete kan höja barnens intresse för språk. Katarina Kärnebro (2020) menar i sin artikel *"Viktigt att skapa stimulerande läsmiljöer i förskolan"* att ett medvetet arbete med en språkstimulerande läsmiljö bidrar till att flerspråkiga barn uppmuntras att utveckla sitt modersmål samt det svenska språket. En viktig aspekt för barnen är att få delta i närmiljöer där det erbjuds tillfällen att möta högläsning. Barnen ska få möjlighet att samtala om böckernas innehåll med pedagoger som också underlättar och berikar barnens språkutveckling. Forskning visar på ett tydligt samband av högläsning i hemmet och barns läsförmåga. Läsförmågan blir betydligt bättre hos de barn som har tillgång till böcker i hemmet. Alla barn får dessvärre inte växa upp med vuxna som läsande förebilder. Förskolans pedagoger bör av den anledning utforma verksamheten där barnens nyfikenhet och intresse till läsning uppmuntras och fångas upp. Det handlar om att medvetet skapa en läsmiljö där man aktivt väcker barnens engagemang och intresse för läsning. Högläsning

främjar ett vidgat ordförråd hos barn och möjliggör även för barn att vara delaktig i dialog och samspel med andra individer. Studien framhåller att forskare har upptäckt att barn ofta spinner vidare på egna aktiviteter i anslutning till högläsning. En god utgångspunkt är att det finns en bra läsplats och goda tillgångar till olika läsmaterial som är placerade på rätt plats där barnen kan få tag i böckerna. Studien framhåller vidare att forskare pekar ut fem kriterier som kännetecknar en god läsmiljö. Dessa fem kriterier är att läsmiljön är text rik, språk rik, kunskapsrik, kommunikativ, och samverkansstark. En stimulerande läsmiljö innefattar en läsmiljö som erbjuder texter för alla barn och där samtal och diskussion uppmuntras kring olika texter.

En kunskapsrik och kommunikativ läsmiljö innebär även att barns kommunikation och nyfikenhet på omvärlden stimuleras i lärmiljön, exempelvis i barns lek, gestaltande eller andra skapande aktiviteter. En samverkansstark miljö avser en god samverkan mellan hem och bibliotek. Förskolans samverkan med hemmet är avgörande eftersom förskolan kan bland annat uppmuntra vårdnadshavare till läsning och därmed kan vårdnadshavarna bli läsande förebilder. För flerspråkiga barn bör läsmiljön inkludera böcker som finns på deras olika modersmål så att språket synliggörs och används i de vardagliga samtalen av både barn och pedagoger. Barnen bör uppmuntras till att återberätta olika sagor och berättelser utifrån sitt modersmål, på så sätt får de flerspråkiga barnen en möjlighet att utveckla både sitt modersmål och det svenska språket. Det är pedagogerna som ansvarar för att litteratur väljs både utifrån vad man har för barngrupp och det individuella barnet. Barnen väljer ofta det som de redan känner till och känner sig trygga med, därför är det ännu viktigare att vi pedagoger utmanar barnen och erbjuder dem berättelser med annan form och innehåll (Kärnebro, 2020).

2.2 Didaktik

2.2.1 Högläsningens kvalitet och språkutveckling i förskolan

Studien i artikeln *"Prekindergarten Interactive Book Reading Quality and Children's Language and Literacy Development: Classroom Organization as a Moderator"* är skriven av Cabell, Zucker, DeCoster, Melo, Forston, och Hamre (2019) i samband med en undersökning mellan språk- och läsutveckling. Under ett helt läsår där 96 lärare deltog samt över 417 barn i flertal platser i USA. Där observerade man först och främst lärarna under högläsning. Studien behandlar frågor som berör hur högläsning påverkar barns språk- och läsutveckling under ett läsår och kvaliteten mättes utifrån följande tre punkter. *Styrning av barns beteende* där man mäter i vilken utsträckning lärarna anpassar sitt beteende för att fånga upp när barn exempelvis ljudade ut fel ord. *Produktivitet* är den andra punkten, där man mäter hur väl läraren avsätter tid för högläsning genom rutiner och hur man gör vid övergångar och förberedelser inför bokläsning. Den sista punkten, *instruktionsinlärningsformat*, handlar om hur läraren håller barnen intresserade och engagerade under högläsningen.

Cabell, et al. (2019) baseras mestadels på interaktiv högläsning där pedagoger använder dramatisering och sätter ord på händelser och karaktärer i böckerna för att involvera barnen i lässtunden. Pedagogerna som deltog i studien använde sig av dialog för att redogöra för olika betydelser av ord. I studien undersöks samtidigt miljöns påverkan på kvalitet inom interaktiv högläsning samt vilken inverkan detta får för barns språkinläring. Man undersökte samband mellan högläsning och barns utveckling av språkkunskaper och färdigheter under ett läsår. Man granskade även noggrant i vilken utsträckning det kan bero på samt om det hänger ihop med barnens tidigare språkkompetens eller om miljön spelar någon stor roll under

högläsningen. Man ansåg att samtal efter högläsning gynnar barnens ordförrådsutveckling. Resultatet visade en positiv påverkan av interaktiv högläsning vid barns språkutveckling. Boksamtal har i den här studien haft stor inverkan på barnens ordförråd samt har utökat och stärkt barnens talspråk och skriftspråk. Studien visade vidare att det är viktigt med en lugn läsmiljö för att barnen ska kunna bibehålla sitt fokus, engagemang och uppmärksamhet. Lärarna använde sig av olika strategier som bland annat kallas för interaktiva läsmodeller. Det är modeller som lärarna använder när de håller i boksamtalet med barnen, ett hjälpmedel som innefattar bland annat strategier som att involvera barnen i texterna genom att fråga och be barnen beskriva olika händelser eller karaktärer. Dessa gynnar i sin tur barnens förståelse och bygger vidare på deras kognitiva lärande som sedan läggs på deras minne. Lärarna använde sig av drama och rörelse för att få barnen involverade i högläsningen.

2.2.2 Högläsning i förskolan och dess inverkan på barns ordförråd

I artikeln ” *Preschool teachers read a-loud practices in Chile as predictors of children’s vocabulary* ” skriven av Gómez, Vasilyeva och Dulaney (2017) genomfördes en studie i förskolor runt om i Chile med barn från ekonomiskt utsatta familjer. Studien pågick under ett läsår där man mätte barns ordförråd i början respektive slutet av läsåret. Etnografisk forskning visar att högläsning med barn i Latinamerika sällan praktiseras såväl hemma som i förskolan och därför lyfts läsning som viktig aktivitet i förskolan med avsikt att komplettera hemmet i barns tidiga språkutveckling. I samband med studien genomgick pedagoger en utbildning i hur man håller meningsfulla boksamtal med barn och olika strategier som brukas vid högläsning. I studien lyfts även forskning som understryker att högläsning utvecklar barns ordförråd vilket främjar barns väg till literacy, sociala utveckling och grund för den fortsatta skolgången. Studiens syfte var att undersöka tre forskningsfrågor. Den första forskningsfrågan tog sikte på skillnader och variationer i pedagog- till barn-samtal under högläsning. Den andra forskningsfrågan tog sikte på undersökning av skillnader mellan pedagoger som utrustades med strategier och utbildning jämfört med de som inte fick utbildning. Den tredje forskningsfrågan tog sikte på sambandet mellan de strategier som pedagoger använde och barns språkutveckling. Strategier som pedagogerna använde i studien delades in i två avsnitt - *Högnivå-strategier* samt *Lågnivå-strategier*. *Högnivå-strategier* innefattar analys och förutsägelser av berättelser, pedagogens sammanfattningar av innehållet, samtal om personliga erfarenheter kring innehållet i litteraturen samt diskussion kring ordens betydelser, ljud och bokstäver i böckernas innehåll. *Lågnivå-strategier* definieras bland annat som direkt upprepning av det barnen uttrycker, frågeställningar kring innehållet direkt efter uppläst fras, sång samt rim för att påbörja och avsluta aktivitet samt uppmärksammande av text och bilder i boken. Resultatet visade att *högnivå-strategier* används mer sällan än *Lågnivå strategier*. Detta kan bero på att brukning av *högnivå-strategier* är mer utmanande att använda, det kräver att pedagogerna driver ett resonemang och diskussion samtidigt som man håller koll på texten och hanterar barngruppens varierande beteende. Studien belyser även svårigheten att implicera nya strategier i verksamheten då dessa kräver att pedagoger är flexibla i sin undervisning vilket kräver träning och reflektion. De pedagoger som genomgick utbildning i högläsning-strategier använde däremot *högnivå-strategier* i större utsträckning. Användning av *högnivå-strategier* resulterade även i ökning av barns ordförrådsutveckling. Meningsfulla diskussioner kring innehållet i böckerna anses underlätta ordinläring och användning av ord i nya sammanhang. Brukning av *högnivå-strategier* såsom diskussion kring ordens betydelser och innehåll resulterade således i tillväxt av barnens ordförråd under ett läsår. Användning av *lågnivå-strategier* som uppmärksammande av titlar och bilder resulterade också i språkutveckling, men syftade då mer på produktivitet av språket än

ordförrådsutveckling. Slutsatsen i studien är att *lågnivå-strategier* som upprepning eller uppmärksammande av bilder i litteraturen betraktas som positiva för barns språkutveckling, men de är inte lika effektiva som *högnivå-strategier*.

I studien lyfts även bokrelaterade strategier för att bibehålla barnens uppmärksamhet kring innehållet i texten. Dessa innefattar frågor kring innehållet i litteraturen och anses vara mer effektiva än beteendereglerande kommentarer som inte är anknutna till innebörden i boken. Beteendereglerande kommentarer som syftar på disciplin i barngruppen kan nämligen störa och avbryta barnens uppmärksamhet som tidigare var fokuserade på innehållet. Slutsatsen blev därför att bokrelaterade strategier som siktar på upprätthållning av uppmärksamhet betraktas som gynnsamma för alla barns fokus kring bokens innehåll (Gómez, Vasilyeva och Dulaney, 2017).

2.2.3 Högläsning i förskolan – en fråga om disciplin ?

Artikeln ”*Read-alouds in preschool – A matter of discipline?*” behandlar högläsning av barnlitteratur i förskolan och är skriven av Damber (2015). Studien syftar på att analysera högläsning inom 39 olika förskolor i Sverige. Trettio förskollärare och åtta studenter fick medverka i studien. Studenterna fick observera och reflektera över de läsningar som ägde rum i förskolorna en vecka under år 2010. Genom aktionsforskning ville man analysera, reflektera och förbättra förmågan att ta till sig nya metoder. Studenterna fick tilldelat ett observationsschema. Frågorna som lyftes upp och granskades i studien löd bland annat, Hur ofta utfördes högläsning och hur länge pågick det? Hur valdes litteraturen och i vilka sammanhang ägde dessa rum? Man undersökte vidare om det uppstod dialoger samt uppföljning av aktiviteter inom dessa 39 utvalda förskolor. Syftet med studien och aktionsforskningen var att registrera och analysera högläsningstillfällena och kritiskt granska resultatet. Resultatet indikerade på att högläsning inträffade minst en gång varje dag och var sällan inplanerad eller inbäddad i ett speciellt sammanhang. Barnbokslitteraturen valdes slumpmässigt ut. 27% av tillfällena vid högläsning visade på någon form av uppföljning av barnbokslitteratur som behandlats. Överlag fanns det inga markanta skillnader eller mönster från det utvalda förskolorna som utmärkte sig. Man kom fram till att läsning är ett meningsskapande som stimulerar barnens tänkande och deras interaktioner. Vilket stödjer deras förmåga att tänka utifrån flera perspektiv. Det handlar om att engagera barnen att utforska innebörden av innehållet. Man behöver inte endast ha dialog före eller efter högläsning utan kan exempelvis rita för att bearbeta innehållet som gör det möjligt för barnen att integrera ny kunskap. Man kom fram till att tema kring olika texter måste vara anpassat för den specifika barngruppen man har och att litteratur således måste vara kompatibel med temat.

2.2.4 Vokabulär utveckling vid högläsning

I artikeln ”*Vocabulary Development During Read-Alouds: Primary Practices*” skriven av Kindle (2009) gjordes en undersökning i USA där man ville få reda på hur högläsning kan användas för att bidra till utveckling av barns ordförråd. I artikeln förklaras det att lärarna måste känna till och kunna arbeta med effektiva strategier för att underlätta högläsningen utan att det skall påverka läsglädjen hos barn. Högläsning har länge erkänts för att motivera barnen att läsa och ta del av samt utveckla nya ord och bredda sitt ordförråd. Studier har visat att barn som får ta del av högläsning och olika sorters litterära texter bygger upp ett större ordförråd. Den barnbokslitteratur som väljs bestäms av pedagogerna med syftet att höja barnens motivation och uppmärksamhet. Sannolikheten är således att nya ord kommer att läras in. Under interaktion under högläsning sker ordinläring då läraren ger specifika förklaringar för

ord och begrepp eller exempel så att barnen ska förstå sammanhanget och ordens innebörd. Pedagogerna förklarar kopplingar mellan nya ord och dess betydelse. Barnens ordinlärning förbättras då dem delvis får upprepa ord som gör så att barnen kan fördjupa sig vidare i språket. Från att höra ljud till att använda det som vidareutvecklas.

En strategi som lyfts fram är att pedagogen väljer ut eller lyfter en förklaring av vissa ord av läsningen och bygger sedan vidare på att ge exempel på ordet i olika sammanhang. Barnen uppmuntras att uttala ordet högt för att stärka det fonologiska medvetandet. Pedagogerna ger en enkel definition av ordet eller begreppet och skapar meningsfulla kopplingar där barnen får se ordet ur olika kontexter, något Kindle menar skapar lärande. Studien visade att högläsning bidrar till ett ökat ordförråd och det som har en stor inverkan är på vilket sätt en bok läses upp vilket har en betydande faktor som resulterar till ordinlärning och djupare förståelse. Studien har påvisat att kompetenta pedagoger vet hur man kan ställa frågor och föra dialog under högläsning för att underlätta ordinlärning och göra högläsningen mer intressant och lustfylld för barnen (Kindle, 2009).

2.2.5 Förskollärares användning av scaffolding under högläsning

Målet med studien i artikeln *"Teachers' Use of Scaffolding Strategies During Read Alouds in the Preschool Classroom"* skriven av Pentimonti och Justice (2010) var att synliggöra förskollärares olika strategier av specifika strategier för scaffolding såsom bland annat generalisering, att föra resonemang, förutsägelse, samdeltagande osv. Studien behandlade två nyckelfrågor,

- I vilken utsträckning använder förskollärare hög eller låg scaffolding under högläsning i grupp?
- I vilken utsträckning motsvarar förskollärarnas frekventa användning av specifika strategier för scaffolding i motsvarande till deras faktiska användning av scaffolding?

I studien observerades fem förskollärare i fem olika förskolor vid högläsningssituationer i barngruppen. Resultatet visade att förskollärarna visade preferenser för tre olika former av strategier för scaffolding utav totalt sex. Alla utgjordes av större respektive färre former av stöttning, men att scaffolding sammantaget ändå förekom i lägre specifika former av stöttning hos barnen. Sammanfattningsvis visar studien att förskollärare kan dra nytta av pedagogisk fortbildning inom deras profession när det kommer till att kunna arbeta med olika former av strategier inom scaffolding för att kunna erbjuda större specifik stöttning till de barn har det behovet, respektive lägre stöttning till de barn som inte har lika stort behov utav specifik stöttning under sitt deltagande vid högläsning. Lärarna fick fylla i ett frågeformulär under läsåret där information samlades kring lärarnas uppfattning och deras användning av olika strategier under högläsning. Där fick man själv ange vilken strategi man använde sig av, samt ange om de tenderar att använda strategierna hög-nivå respektive låg-nivå.

Man analyserade förskollärarna och deras strategier vid högläsning i både små och stora grupper. Syftet var att få syn på hur lärarnas arbetssätt utifrån deras strategier fungerade. Lärarna gav tillfälligt stöd under vissa situationer för att vid senare tillfällen när barnen självständigt klarar av att utföra uppgifterna tar de ett kliv tillbaka för att barnen ska få prestera själv. Studien visade att barnens deltagande och upplevelser vid högläsning är avgörande. Man har kommit fram till att högläsning är en viktig faktor när det gäller att stödja barnens språkutveckling och att förskollärare måste arbeta med olika strategier. Vid högläsning utvecklar barnen ett bredare ordförråd och en större medvetenhet kring ord och

dess betydelse. Lärarna i studien uttryckte att de är i behov av ännu mer professionell kompetens för användning av olika strategier för att stödja hela gruppen. Det enda negativa som lärarna såg med studien var att det var begränsad validitet det vill säga att man bara generaliserade fem förskolor, samt att man inte riktade in sig mer på barnens perspektiv eller deras lärande utan fokuserade mer på pedagogen och personens förhållningssätt (Pentimonti och Justice, 2010).

2.2.6 Terapihundens inverkan på barns läslust och språkutveckling i förskolan.

Studien i artikeln *"The Impact of a Therapy Dog Program on Children's Reading Skills and Attitudes toward Reading"* skriven av Kirnan, Siminerio och Wong (2016) genomfördes i New Jersey USA och de deltagande var elever i förskola upp till femte klass i grundskolan. Studien bestod av två metoder, den första var att jämföra språkliga resultat mellan gruppen som deltog i undersökningen och en jämförelsegrupp som inte var deltagande. Den andra metoden gick ut på att intervjua ägarna till certifierade hundar samt pedagoger som deltog i studien för att få fram deras upplevelser och iakttagelser kring studiens resultat. Syftet med studien var att undersöka en terapihunds påverkan för barns läslust, intresse för böcker samt läsförmåga. Barn som deltog i studien fick läsa böcker för en terapihund som togs in i läsmiljön en gång i veckan. Barnen läste för hunden i smågrupper och lässtunden tog plats i ett avgränsat område i en lokal och pågick under en timme. De yngre åldrarna i förskolan började med bokstavsigenkänning och ljudning av bokstäver. Målet var att det sedan skulle utvecklas till deras självständiga läsning i slutet av året. Resultaten bland barn i förskolan mättes i relation till läroplanens mål till skillnad från skolan där eleverna får betyg. Resultatet indikerade på en signifikant läsutveckling främst hos de yngre barnen som deltog i jämförelse med kontrollgruppen som inte var delaktiga i undersökningen. Pedagogerna framhöll i intervjun att de upplevde ett ökat intresse kring läsning och viljan att prestera bra. I intervju med hundägare framgick det att i början av läsåret var en del barn och pedagoger lite skeptiska och rädda för idén att läsa för en hund. Detta har sedan utvecklats i slutet av året där alla barn och pedagoger upplevde det som positivt och lustfyllt. Pedagogerna har även framhållit att de tydligt noterat progression bland annat barns fokus och uppmärksamhet kring uppgiften, utökat ordförråd, flyt i talet etcetera. Hundägare uttryckte att barn blev modigare att överskrida gränser och läsa nya ord för hunden, eftersom hunden inte dömer utan uppskattar att få barns uppmärksamhet. Hundens närvaro bidrog därmed till barns ökade självkänsla och självsäkerhet i läsning. De utmaningar som observerades i studien var bland annat behovet av träning kring barns självbehärskning i relation till hunden, inkludering av barn som var skeptiska att delta samt dilemmat att få med barn med allergier. Lösningen för barn med allergier var att de istället läste böckerna via en Ipad för hunden (Kirnan, Siminerio och Wong, 2016).

3 Teoretisk utgångspunkt - Sociokulturellt perspektiv

Vår studie tar sin utgångspunkt i det sociokulturella perspektivet med anledning av att det är det perspektiv som vår nuvarande läroplan för förskolan, Lpfö 18 (Skolverket 2018) baseras på. Lev Vygotskij vilken är förespråkare av det sociokulturella perspektivet menar att alla individer är medskapare av sin kunskap. Han menar således att individens utveckling sker i sociala kontexter tillsammans med andra individer där inläringen först sker mellan individer och att språket därmed kan ses som ett kommunikativt verktyg med en betydande funktion

(Säljö, 2017). Bland annat framhåller läroplan för förskolan, Lpfö 18 (Skolverket, 2018) följande,

“Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande” (s.7).

“Förskolan ska vara en levande social gemenskap som ger trygghet samt vilja och lust att lära” (s.7).

“Miljön ska vara tillgänglig för alla barn och inspirera dem att samspela och att utforska omvärlden samt stödja barnens utveckling, lärande, lek och kommunikation” (s.7).

“Språk lärande och identitetsutveckling hänger samman. Förskolan ska därför lägga stor vikt vid att stimulera barnens språkutveckling i svenska, genom att uppmuntra och ta tillvara deras nyfikenhet och intresse för att kommunicera på olika sätt” (s.8).

“Barnen ska erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter” (s.8).

Förskolan och skolan har därav en viktig funktion utifrån det sociokulturella perspektivet i och med att det är i dessa sammanhang som barnen får möjlighet till utökad samvaro och appropriering av nya kunskaper tillsammans med andra individer i sociala kontexter. Teori beskrivs som ett betydelsefullt hjälpmedel för att kunna tolka och beskriva situationer i den samlade empirin utifrån ett vetenskapligt perspektiv. Teorin betraktas metaforiskt som ett par glasögon vilket åskådliggör olika aspekter i insamlat data. Användning av teori som tolkningsredskap i analysen kan således förklara och tydliggöra de olika processer eller aspekter i intervju och observation i samband med en vetenskaplig studie (Svensson, 2015).

Inom den sociokulturella teorin finns ett antal nyckelbegrepp som kan vara bra att ha kännedom om för att förstå vår studie ur ett sociokulturellt perspektiv. De centrala teoretiska begrepp som kommer att användas i vår studie är *medierande redskap*, *appropriering* samt *proximal utvecklingszon*.

3.1 Medierande redskap

Säljö (2017) redogör för begreppet *mediering* vilket syftar på nyttjande av redskap som människan använder sig av för att orientera sig i sin omvärld. Redskap delas in i två typer, materiella och språkliga. *Mediering* kommer att inrikta sig på de språkliga redskapen i analysen då studien berör språklig utveckling hos barn men även de materiella redskap som ingår i läsmiljön. Människor använder språkliga redskap för att tänka och kommunicera, det innefattar bland annat bokstäver, siffror samt begrepp. Språk betraktas som ett *medierande redskap* vilket är människans verktyg för förståelse av omvärlden samt relationsskapande. Språket har en funktion av den talade kommunikationen men även kommunikation i form av bilder, teckenspråk, kroppsspråk, skrift och symboler. Dessa funktioner tillåter oss att skapa gemensam förståelse vilket även formar vårt tänkande och perspektiv av omvärlden. Säljö menar att språket finns både mellan oss och inom oss. Språket blir en bidragsfaktor i utveckling av samspel på det sociala planet men även på ett individuellt plan i ett senare skede.

3.2 Appropriering

Säljö (2017) menar att begreppet *appropriering* beskriver och gör lärandet förståeligt. Människan tillägnar sig olika kulturella redskap genom inläring för att sedan bruka dem. Inläring sker i sociala kontexter. Barnet *approprierar* således språket och de sociala färdigheterna tillsammans med andra individer. Inläring av vardagliga begrepp sker således i sociala kontexter såsom lek, men det finns även mer abstrakta begrepp som behöver tydliggöras för barnen i samtal. Vygotskij poängterar därmed barnets behov av stöd av den mer kompetenta vuxna i syfte att redogöra för dem abstrakta begreppen i omvärlden. Inom det sociokulturella perspektivet är barnet beroende av stöd av andra mer kompetenta individer för att *appropriera* den kunskap som är utanför deras egna erfarenheter. *Appropriering* används i kontexter där kunskap och insikt är något som man utvecklar tillsammans med andra individer i gemensamma aktiviteter. Utifrån det sociokulturella perspektivet sker samspel mellan människor i form av växelspel. Säljö hänvisar till Vygotskij som framhåller att begreppet *appropriering* också betyder att vi människor ständigt utvecklas och förändras. Vi mottager ny kunskap från varandra utifrån olika samspelande kontexter som vi sedan tar in och bearbetar för att slutligen omvandla informationen och ansluta den till våra egna erfarenheter.

3.3 Proximal utvecklingszoon

Vygotskij lyfter även begreppet *proximala utvecklingszonen* som en del i den sociokulturella teorin. Målet är att närma sig synen på hur människors lärande och utveckling sker. Utvecklingen pågår nämligen ständigt och människan *approprierar* kunskaper i olika situationer som hen befinner sig i. Utveckling betraktas således som en kontinuerlig process där vi behärskar ny kunskap med hjälp av den kunskap som vi redan besitter. Människan har därmed alltid en ny utvecklingszon inom sitt räckhåll som kan stimuleras av en mer kompetent individ. Det innebär att den mer kunnige individen, i detta fall förskolläraren, vägleder lärande på nya vägar genom brukning av de *medierande redskapen*. När en individ har tillägnat sig kunskap om till exempel ett nytt begrepp kan nästa utvecklingszon vara att använda detta begrepp i ett nytt sammanhang. Individen som mottagit kunskapen är således beroende av det stöd som den mer kunnige kan erbjuda. Den mer kompetenta individen bygger lärandet vidare genom att rikta uppmärksamheten mot- och lyfter diskussioner kring det nya lärandeobjektet. *Den proximala utvecklingszonen* är ett av de mest centrala begreppen inom den sociokulturella teorin. Begreppet lyfter vikten av det samspel som teorin bygger på nämligen *appropriering* av kunskaper med stöd av den mer kompetenta individen. Grundtanken är således att den mer kompetenta individen sprider sin kunskap vidare till nästa individ och därigenom uppstår ett lärande i samspel (Säljö, 2017).

4 Metod

Detta avsnitt redogör för den valda metod som den här studien bygger på vilket är kvalitativ metod. Den kvalitativa metoden kan beskrivas som ett tillvägagångssätt där informationen samlas in och analyseras för att få ett djupare uppfattning kring undersökningsområdet, till skillnad från kvantitativ forskningsmetod där data mäts och en djupare tolkning omöjliggörs. Med en kvalitativ datainsamling ges en djupare förståelse för förskollärarnas uppfattning kring högläsningens och läsmiljöns syfte. Vår insamling av data baseras därmed på empiriskt material i form av intervjuer samt kompletterande observationer av förskolors läsmiljö

(Svensson och Ahrne, 2015). Resultatet i studien är beroende av den metod som valts ut och vi förväntade oss därför att förskolläraernas upplevelser och tankar kring läsmiljöer och didaktiska metoder inom högläsning besvarade de frågeställningar som hade formulerats i samband med syftet. En kvalitativ metod inbegriper människors tankar och upplevelser kring det fenomen som studeras vilket i sin tur möjliggör en djupgående insikt i undersökningsområdet (Pettersson, Kjellin och Palmqvist, 2020). Svensson och Ahrne (2015) menar att detta kan bero på den öppenhet i svaren på de intervjufrågorna som ställs till skillnad från enkäter med enbart ja eller nej-frågor där möjlighet till eget svar är begränsat.

Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) menar att kvalitativa metoder även kan bidra till en djupare förståelse kring ett socialt fenomen. Eftersom den här studien tar sikte på hur förskollärare arbetar didaktiskt med högläsning och utformandet av läsmiljöer utgick vi därför utifrån kvalitativa metoder såsom intervju och observationer i syfte att närma oss och skapa en fördjupad förståelse.

Studien finner vi intressant eftersom läroplanen för förskolan, Lpfö 18 (Skolverket 2018) betonar att pedagoger ska lägga stor vikt vid stimulering av barns språkutveckling i vardagen. Pedagogernas roll i förskolan är att forma en stimulerande miljö där barnen erbjuds goda förutsättningar till att utveckla språk. Språket är således viktigt för social kompetens och ingår i förskolläraens yrke och vardag då pedagoger ska uppmuntra och främja barns språkutveckling genom bland annat högläsning och språkstimulerande miljöer (Skolverket, 2018).

4.1 Metodologiska avgränsningar och urval

Den kvalitativa datainsamlingsmetoden tar sikte på att nå en djupare förståelse för forskningsfrågan. Syftet med insamlingen av data är att kunna tolka och tyda olika mönster och sammanhang. Mot denna beskrivning valdes intervjuer med förskollärare för att få en djupare förståelse av hur förskollärarna tolkar högläsningens syfte och vikten av stimulerande läsmiljöer. Anledningen till att valet av informanter blev enbart förskollärare beror på att det är förskollärarna som ansvarar för den pedagogiska lärmiljön. Vi ville få inblick i hur förskollärare arbetar didaktiskt med högläsning och hur olika läsmiljöer kan se ut och av den anledning valdes att även observera läsmiljön för att ta reda på om utformandet av läsmiljön stämde överens med de svar som samlades in från intervjufrågorna. Fördelen med intervjuer och observationer är möjligheten att samtidigt kunna tyda respondenternas egna tolkningar. Björndal (2005) framhåller vidare möjligheten för ökad förståelse för den intervjuades perspektiv. Genom dessa olika undersökningsmetoder erbjuds möjligheter att studera olika resultat och generalisera dessa (Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström, 2013). Studien utgår även ur ett strategiskt urval med anledning av att få med informanter vilka samtliga har genomgått förskolläraryt utbildning. Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) menar att det är nödvändigt att göra ett strategiskt urval om syftet är att få varierande svar och säkerställa att informanterna har genomgått en specifik utbildning. Inledningsvis var det därför även av intresse att få med både färskare förskollärare och mer erfarna förskollärare med anledning av att vi tror att den pedagogiska kvaliteten kan skilja sig beroende på om förskollärare har hållit sig ajour med den senaste forskningen eller inte. Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2013) menar vidare att det är nödvändigt att finna olika informanter för att undersöka ett ämne så brett som möjligt. Här fick vi dock nöja oss med att enbart intervjua de förskolor och förskollärare som hade möjlighet att delta i studien i och med det ansträngda läget på grund av covid-19-pandemin där stor del av förskolornas personal i Göteborg var frånvarande p.g.a. sjukdom. Intervjufrågorna var strukturerat

utformade med öppna svar och anledningen till detta var att datainsamlingen då underlättades vid analysen.

4.2 Tillvägagångssätt

För att genomföra intervjuerna mejlade vi ut inbjudan i god tid till 15 olika kommunala förskolor med information om studiens syfte och frågan om förskolorna ville delta. Valet blev att inrikta oss på Göteborgsregionen för att sedan välja ut fem förskolor som var lämpliga för vårt tänkta urval. Anledningen till att det enbart valdes ut fem förskolor i Göteborgsområdet berodde dels på vår tidsbegränsning, dels på grund av den rådande Covid-19-pandemin där personalbortfall varit stort och strikta restriktioner från Folkhälsomyndigheten. Här blev studien således betydligt mer begränsad än vad vi inledningsvis trodde att den skulle bli vilket resulterade i att bara fyra kommunala förskolor och enbart de förskollärare som hade möjlighet kunde delta. Svensson och Ahrne (2015) framhåller att ett examensarbete kan påverkas av oförutsedda händelser, i synnerhet då ett examensarbete är tidsbegränsat till mellan tio och tjugo veckor. Majoriteten av förskolorna runt om i Göteborgsområdet har på olika sätt varit hårt drabbade av Covid-19-pandemin vilket lett till ett mycket ansträngt läge med stort personalbortfall och där ingen utomstående fick lov att besöka förskolorna fysiskt med anledning av att inte bidra till ökad smittspridning i samhället. Under studiens gång har vi därför haft stora utmaningar i och med alla begränsningar, att vara extra flexibla och samla in vårt empiriska material på ett sätt som inte medförde alltför stora hinder för studiens trovärdighet blev därför särskilt viktigt. Av den anledning genomfördes samtliga intervjuer via mejl och med uppmaning att förskolorna skulle mejla tillbaka foton på deras fysiska läsmiljöer i syfte att skapa oss en uppfattning om utformandet av förskolornas fysiska läsmiljö för att sedan analysera vår insamlade data utifrån ett sociokulturellt perspektiv. Det negativa blev att processen med att samla in data från förskolorna tog mycket längre tid än förväntat.

4.3 Analysmetod

Som tidigare nämnt genomfördes våra intervjuer via mejl på grund av de rådande omständigheter som beskrivs i ovanstående avsnitt. Det innebär att de svar som gavs i intervjuerna redan var nedskrivna i ett svarsmejl och därmed fanns det inget behov av transkribering. Vi analyserade därmed med färdigt empiriskt material. Svensson och Ahrne (2015, s23) menar att bearbetning av empiriskt material innebär att *“man aktivt sorterar, ordnar och kategoriserar sitt material för att finna svar på de frågor man har formulerat”*.

Ordningen bestäms av upplägget som utformades i analysdelen. Analysdelen är därför utformad i tre avsnitt, eller teman, vilka knyter an till våra tre forskningsfrågor som har formulerats för att uppnå syftet med studien i avsikt att upprätthålla validiteten. De utformade avsnitten blev,

- Hur stimulerande läsmiljöer skapas
- Syftet med läsmiljöer, samt
- Didaktiska val

Den här typen av sortering i intervjufrågor kan nämligen underlätta att redogöra för kopplingen mellan det empiriska materialet och analys vilket framhålls i Svensson och Ahrne (2015).

Arbetsätten som tillämpades i analysdelen är *sortering, reducering och argumentation*.

Genom att *sortera* vår empiri löstes problemet i form av ordning i det empiriska materialet som utgör grunden för analys. Det är avgörande att se det empiriska materialet utifrån de teoretiska glasögon och begrepp som ingår i teorin för att på så sätt bidra till en ordning (Rennstam och Wästerfors, 2015). Kvalitativ datainsamling utgår ifrån teoretiska tolkningar i analysdelen, i detta fall den sociokulturella teorin. När vi sedan upptäcker ett slags mönster eller beteende utvecklas sedan själva frågeställningen. Detta i sin tur upprepas och utvecklas tills man når teorin, teoretisk mättnad (Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström, 2013). För att sortera materialet behövdes det läsas igenom flera gånger i och med att det är under läsprocessen som man skapar en överblick och materialet ordnas.

I nästa steg *reducerades* materialet vilket innebär att icke väsentligt material sållades bort, det går nämligen inte att visa allt material, samtidigt ville vi inte välja hur som helst utan syftet var att skapa en representation som återgavs rättvist och som åskådliggjorde de fenomen som studien tog sikte på (Rennstam och Wästerfors, 2015).

I det tredje steget *argumenterade* vi för våra antaganden utifrån empirin och antaganden behövde förhålla sig till vår teoretiska utgångspunkt, sociokulturell teori, samt kommentera det som skiljer sig. Analysen behöver möta empirin utifrån den teoretiska utgångspunkten för att kunna bli förstådd utifrån ett forskningsperspektiv, med andra ord behöver empirin och den teoretiska utgångspunkten växelverka. Viktigt att också tänka på var att analysen antingen kunde leda till utveckling eller ifrågasättande av den teoretiska utgångspunkten. Studien löser däremot inte eventuella problem utan bemöter istället problemen och detta inbegriper även självständig argumentation i syfte att bidra till förbättring inom det område som vår studie behandlar (Rennstam och Wästerfors, 2015).

4.4 Validitet, Reliabilitet & Generalisering

En forskningsstudie måste vara trovärdig. Detta innebär bland annat att vi har varit systematiska och noggranna under hela vår studie (Dahlin-Ivanoff, 2015). Studien bygger därmed på en systematisk, väl beskriven undersökning i syfte att få läsarens tillit. Intervjufrågorna är av den anledning uppdelade i avsnitt tillhörande våra tre forskningsfrågor för att bibehålla validiteten i vår studie. Vidare lyfts citat med gemensamma nämnare i de svar som inkommit från studiens informanter. Svensson och Ahrne (2015) menar att transparens är viktigt för validitet. Genom att framhålla metod och diskutera kring processen hålls studien transparent. Datainsamlingen kombinerar även flera metoder i studien. Målet med det är s.k. triangulering där sammanställning görs av olika typer av data med avsikt att producera mer trovärdigt och tillförlitligt material. Detta görs i form av både intervjufrågor samt observationer av läsmiljön för att se huruvida informanternas svar stämmer överens med deras utformade läsmiljöer. Triangulering är således ett sätt att kombinera exempelvis flera metoder i syfte att komma fram till ett liknande resultat och öka studiens validitet samt reliabilitet. Våra metoder genomfördes digitalt där informanterna skickade foton på förskolans läsmiljöer via mejl. Under processens gång har diskussion förts kring om foton på läsmiljön blir hundraprocentigt tillförlitlig i och med att förskolorna ändå har haft tid att kunna arrangera sin läsmiljö innan de fotade den och mejlade tillbaka. Vi väljer ändå att tro på att förskolorna har mejlat foton på icke arrangerade läsmiljöer.

Det kan vara komplicerat att generalisera inom kvalitativ forskning p.g.a. att man inte genererar statistik, därmed görs inga sannolikhetsberäkningar. Inom kvalitativ studie riktas istället ljuskäglan på generaliseringsanspråk och försiktiga bedömningar i diskussionen kring resultatets förekomst i andra miljöer. I syfte att bevisa generaliserbarheten i en kvalitativ

studie kan det vara gynnsamt att jämföra studiens resultat med tidigare liknande studier. Av den anledning lutar sig den här studien även mot tidigare granskad forskning och generaliserar utifrån den sociokulturella teorin och relevanta begrepp (Svensson och Ahrne, 2015). Det går även att visa på generaliserbarhet genom att studera mer än en miljö i uppsatsen. Svensson och Ahrne (2015) menar att jämförelser mellan miljöer tillåter generalisering och därför undersöks fler än en läsmiljö, d.v.s. vi undersöker och observerar olika förskolor i studien med anledning att jämföra resultat mellan dessa. Tanken med resultatet av studien är dock inte att komma med lösningar på problem, utan att uppmärksamma och möta problem vilket vi hoppas leder till att den här studien kan bidra till en förbättring inom det område som undersöks. Det kan därmed vara angeläget att inte göra några antaganden utan istället fokusera på försiktiga bedömningar.

4.5 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2017) lyfter allmänna principer om en studies kvalitet och tillförlitlighet som bör beaktas som forskare. Principerna lyfts med avsikt att bidra med inspiration kring hur man som skribent kan utveckla en studie som präglas av god kvalitet samt är tillförlitlig. Bland annat ska ett tydligt syfte och metoder redovisas i en forskningsstudie och även hanteras på rätt sätt av den som utför studien. Av den anledning mejlades en inbjudan till vår studie ut där vi motiverade syftet med studien samt vald metod och att samtliga förskolor och förskollärare kommer att aidentifieras. Det är betydelsefullt att innehållet är välstrukturerat och därför mejlades våra intervjufrågor ut i indelade avsnitt tillhörande till våra tre forskningsfrågor för att säkerställa att vi är tydliga och ställer relevanta frågor som besvarar de tre forskningsfrågorna i vår studie, samt med anledning av att våra informanter skulle förstå syftet med våra frågor och upprätthålla validiteten i vår studie. En empirisk studie bör enligt Vetenskapsrådet (2017) ha relevanta och tydliga argument när man diskuterar slutsatsen av sin forskningsstudie. Vidare lyfts de etiska dilemman som uppstår vid observation där forskaren exempelvis behöver skriftliga tillstånd vid observationer samt tydliggöra syftet med observationen och hur materialet kommer att användas etcetera. Här behövdes inte tillstånd och med att de enbart var förskollärare som skulle intervjuas. Noggrant var även att förklara för förskolorna hur vårt insamlade material skulle användas. Något som vidare är viktigt att förhålla sig till är innebörd och skillnad mellan sekretess, tystnadsplikt, anonymisering och konfidentialitet. En ihop blandning av dessa fyra begrepp kan nämligen resultera i oärliga löften till dem som deltar i studien enligt Vetenskapsrådet (2017).

Eidevald (2015) lyfter vikten av att förvara materialet säkert för att sekretessen inte ska röjas. Syftet med sekretess är att skydda den enskilde individen som deltar i en studie. I Vetenskapsrådet (2017) står det att de som deltagit i studien omfattas endast av sekretess om det är knutet till något av kapitlen och paragrafer i offentlighets- och sekretesslagen. Vi har därför valt att bevara vårt material säkert med avsikt att hålla den borta från utomstående som inte deltar i studiens process. Det empiriska materialet har även raderats efter studiens gång. Tystnadsplikt kan ses som en del av sekretessen eftersom den gäller först när uppgifterna faller under lag i Offentlighets- och sekretesslagen och sekretessbeläggs. Tystnadsplikt innebär att det är förbjudet att sprida vidare information om deltagarnas personliga förhållande och hälsa till utomstående. Det finns undantag för situationer som faller under anmälningsplikt. Det finns nämligen förhållanden som bryter tystnadsplikten och måste anmälas, det kan exempelvis vara kändedom om misshandel eller ett annat brott. Endast vi som utfört den här studien är de enda som har tagit del av det empiriska materialet och innehållet har inte diskuterats med utomstående parter vilket innebär att vi har förhållit oss till lagen om tystnadsplikt som omfattas av Offentlighets- och sekretesslagen. Övriga som tagit

del av material under i skrivprocessen, det vill säga kurslärare vid Göteborgs universitet, tog enbart del utav den framställda data som baseras på empiriskt material.

En av de allmänna principerna enligt Vetenskapsrådet (2017) är Anonymisering. Det innebär att vi kodade deltagarnas namn på så sätt att obehöriga eller forskargrupper inte ska kunna knyta bestämda individer till specifika situationer samt till det som sägs i samband med studien. Viktigt var därför att deltagarnas identitet inte röjdes och namnen i den framställda data i vår undersökning anonymiserades (Vetenskapsrådet,2017).

5 Resultat

I detta kapitel redogörs för analys och beskrivning av resultat. Forskningsfrågorna kommer att besvaras utifrån de kvalitativa intervjuer som genomförts som sedan knyts an till utvalda teorier samt relevant litteratur. Resultatet skrivs fram i löpande text utifrån insamlat data.

Resultatanalys är uppdelat i fyra avsnitt med utgångspunkt i våra tre forskningsfrågor som formulerades i samband med studiens syfte. Det första avsnittet kommer att besvara frågan kring hur de olika förskolorna utformar sina läsmiljöer. Det andra avsnittet inriktar sig på syftet med de utformade läsmiljöerna i de undersökta förskolorna. Avsikten med detta är att närma sig förskollärarnas uppfattning och tankar kring läsmiljöns betydelse och hur det påverkar barnens språkutveckling. Det tredje avsnittet berör didaktiska metoder vid högläsning i syfte att främja barns språkutveckling. De utvalda intervju svaren kommer att citeras och analyseras utifrån den sociokulturella teorin med tillhörande relevanta begrepp, medierande redskap, appropriering samt proximal utvecklingszon. Varje avsnitt kommer att inbegripa utdrag ur intervjuer från de fyra förskolor som deltog i undersökningen. Resultatkapitlet kommer att avslutas med ett avsnitt som inbegriper analys av de fysiska läsmiljöer som förskolor har skickat kort på.

Alla namnen i studien är fingerade och tillskrivna en förskola i syfte att göra analysdelen förståelig och tydlig för läsaren. Det är fyra olika förskolor med sammanlagd fem förskollärare som deltog i undersökningen. De fingerade namnen i resultatanalysen är:

- Emma och Maria i förskola 1
- Rosa i förskola 2
- Ida i förskola 3
- Greta i förskola 4

5.1 Hur stimulerande läsmiljöer skapas

Utifrån svaren i intervjuerna hos de undersökta förskolorna framgår det att majoriteten förskollärare lägger stor vikt på samverkan mellan deras verksamhet, vårdnadshavare och bibliotek. Majoriteten av förskolorna satsar på ett samarbete med föräldrar där deras avsikt är att uppmuntra dem till högläsning för barnen. De samarbetar med bibliotek, besöker den samt deltar i olika projekt vilket påverkar deras val av litteratur som finns i närmiljön. Nedanstående citat visar att de tre olika förskolorna lägger vikt vid ett samarbete med biblioteket och vårdnadshavare;

“Ja, vi har böcker tillgängliga i alla avdelningar, på gemensamma platser som Pizzan, hallarna och gården. Böckerna i hallarna får vårdnadshavare och barn bestämma om de vill

låna böcker hem.(...) I hallarna finns bokhyllor. Då vill vi uppmuntra familjer att läsa hemma. (Emma, förskola 1)

“Vi får boklådor från biblioteket samt att vi varit med i ett projekt där vi fick många böcker till förskolan. (...) Cirka en gång i månaden kommer de från biblioteket och byter ut böckerna” (Maria, förskola 1)

“Vi har samarbete med vårdnadshavarna via vårt hallbibliotek. Där får barn tillsammans med föräldrarna låna hem böcker som vi läst tillsammans på förskolan (...) Vi har varit med i ett projekt som heter Läs förskola, det har varit bibliotekarier från olika delar av Göteborg som drivit studiecirkel med pedagoger från förskolor över hela Göteborg. Vi har fått mycket litteratur från biblioteken via detta projekt” (Rosa, förskola 2)

“Vi placerar de så att de blir synliga för alla barn med titeln utåt (så gott det går) och på lister på väggarna så att det blir synligt och uppmuntrade för barn och föräldrar (...) Vi har dels fått böcker efter att ha varit med i ett projekt som heter LÄS, HJÄRTA FÖRSKOLA och då med olika genrer som skönlitteratur, faktaböcker men också på olika språk. Vi brukar också besöka biblioteket kontinuerligt så barnen får en chans att välja böcker själva. Dessutom har biblioteket anordnat sagostunder som vi har tagit del av.” (Ida, förskola 3).

Samarbetet mellan parterna kan tolkas som pedagogernas medskapande av kunskap i de sociala kontexter som den sociokulturella teorin bygger på. Samarbetet tillåter en spridning av kunskap mellan dem individer som deltar i den. (Säljö, 2017)

Förskolor beskriver ett deltagande i projekt vilket tillåter de att *appropriera* olika kunskaper kring litteratur och läsning. Detta kan tolkas som att de mer kompetenta individer inom bibliotekets värld sprider sin kunskap vidare genom att anordna dessa projekt och studiecirkel samt rikta förskolans fokus och uppmärksamhet mot dem böcker som senare blir en del av barns omgivande miljö i förskolan. De olika parterna sprider därmed sin kunskap inom den *proximala utvecklingszonen*, bibliotek sprider sin kunskap till förskolan, och förskolan sprider kunskap vidare till barn och föräldrar (Säljö, 2017).

Majoriteten av förskollärarna beskriver utplacering av böcker som ett sätt att uppmuntra föräldrar och barn att läsa hemma. Utplacering av böcker kan därmed tolkas som en symbol med funktion att förmedla en viss idé till föräldrarna. Pedagogerna använder böcker som ett *medierande redskap* i förskolans miljö där idén är att stimulera en tanke om högläsning i barns hemmiljö. Smidt (2010) menar att mediering är ett sätt att kommunicera genom bland annat tecken och symboler med avsikt att förmedla en viss tanke eller idé till den andra individen. Pedagogerna använder därmed *medierande redskap* som ett kommunikationssystem, i detta fall genom att synliggöra böcker i förskolemiljön med avsikt att kommunicera fram och uppmuntra idén att läsa hemma för barnen.

En av förskollärarna har uttryckt brister i samarbete med biblioteket och självant definierad ett utvecklingsområde gällande förskolans tillgång till nya böcker som är anpassade efter alla barn i verksamheten . Frågan kring det existerade samverkan med biblioteket besvarades ;
“Nej tyvärr inte.”

“...vi har tyvärr inget bra system för att få in böcker i vår verksamhet. (...) Detta är en utvecklingspunkt som verkligen behöver ses över av vår rektor för att vi ska kunna erbjuda barnen böcker som är stimulerande och utvecklande för barnen (Greta, förskola 4)

I citatet ovan framgår det att samverkan mellan biblioteket och förskolan inte existerar och därmed kan det vara svårt att variera böckerna i förskolans läsmiljö. Böckerna anpassas således inte efter alla barn i verksamheten vilket definieras vara en påverkningsfaktor på barns språkutveckling. Detta kan tolkas som en begränsning där förskolläraren inte tilldelas resurser som möjliggör stimulering av barns *proximala utvecklingszoner*. Förskolläraren har därmed inte samma möjlighet att vara den stödjande pedagogen som vägleder lärande på nya vägar på grund av brist på redskap som är anpassade för barns proximala utvecklingszon. Det kan därför förekomma hinder för barn att *appropriera* ny kunskap eftersom böckerna inte är tillräckligt anpassade för dem och deras intresse (Säljö, 2017).

Förskollärarna beskriver även en avsedd plats för högläsning samt åtkomlighet åt böcker i deras förskolemiljö. Majoriteten av förskolor har avgränsat en särskild plats enbart för läsning men beskriver även åtkomst åt böcker i förskolans resterande närmiljö.

De nedanstående citaten visar att förskollärarna tillgängliggör böcker i barns närmiljö och placerar dem på ett åtkomligt sätt;

“I alla avdelningar finns läshörnor. Och det brukar vara på en ”hörna” för att det skapar ett avskilt utrymme där barnen kan läsa i lugn och ro (...) På gården finns det laminerade böcker då kan barnen titta och läsa när de vill. Ibland tar pedagoger fram filt och böcker för att läsa med barnen. Det brukar vara på gräsmattan där det är lugnare från lekande barn.” (Emma, förskola 1)

“Vi har en hörna i rummet som vi valt för att det ska vara en plats där man även har möjlighet till lugn och ro” (Maria, förskola 1)

“Vi har läsmiljöer i varje rum, det finns lådor eller hyllor med böcker samt ett naturligt ställe att läsa och bläddra i böcker. Soffor eller madrasser. Vi har utvecklat ett Läsrum, som tidigare har varit ett Dinosaurierum. Det har blivit väldigt lyckat, en stimulerande läsmiljö och lärmiljö. Vi försöker jobba med att ha skyltar på möbler, samt alfabet på väggarna i flera rum (...) Vi placerar böcker på barns nivå i alla rum, nära soffor och madrasser (Rosa, förskola 2)

“Vi har tamburbibliotek med böcker som byts ut med jämna mellanrum. Dessutom har vi speciella lärmiljöer som välkomnar till läsandet (...) Vi byter ut böckerna på tamburbiblioteket vart 3:e vecka och de böcker vi har köpt in tar vi inte in allt på en gång utan det byts också ut allteftersom (Ida, förskola 3)

“Ja, böcker är en naturlig del av vår verksamhet och finns tillgängliga i barnens nivå för barnen för att själva plocka fram när de vill och känner för det. Vi har ett rum på vår avdelning där det finns böcker för barnen i anslutning till en ”pöl” på golvet där barnen kan sitta och bläddra i böckerna (...) I samma rum har vi även barnens bokstöver på väggen. Sedan har vi också kopierat och laminerat en bok som barnen uppskattar mycket, denna finns på väggen i barnens höjd där de alltid kan gå och läsa/peka/samlas kring. Sedan jag också en bok laminerad på golvet. I utomhusmiljön har vi också kopierat och satt upp böcker som är laminerade och tillgängliga för barnen även utomhus (Greta, förskola 4)

Utdrag ur intervjuer tyder på åtkomlighet åt böcker i barns omgivande förskolemiljö. Två av fyra förskolor nämner att böcker är placerade i barns nivå för att göra böckerna mer tillgängliga för barnen att kunna plocka och välja böcker själva (se bilaga sid.36). Två av

förskolor beskriver även åtkomst åt laminerade böcker utomhus och i majoriteten av undersökta förskolor är böcker tillgängliga på fler än ett ställe i förskolan. Greta uttrycker att böckernas placering i barns höjd möjliggör för barn att läsa och samlas kring en bok. Rosa beskriver att böckerna placeras i barns höjd i alla rum. Vi tolkar det som att den höga åtkomligheten åt böcker i förskolemiljö ska stimulera barns intresse men även bjuda in barnen till en gemensam interaktion och samtal kring böcker. Smidt (2010) redogör för den sociokulturella teorin och menar att interaktioner mellan barn och vuxna bidrar till ett lärande. Samtal kan ses som en användning av de *medierande redskap* som innefattar språket. Språket tillåter barnen att utbyta erfarenheter vilket möjliggör en *appropriering* av nya kunskaper bland barn som ingår i interaktionen (Säljö, 2017).

Förskollärarna beskriver även att miljön som de har skapat bjuder in till läsande och lugn och ro. En av förskollärarna har uttryckt att de placerar böcker nära soffor och madrasser och en annan förskollärare uttryckte att hen ofta tar filt med sig ut för att läsa för barnen i utomhusmiljö på gräsmattan där det är lugnare från lekande barn. Idén om en avsedd lugn och mysig plats kan betraktas som ett sätt att skapa en utvecklingsvänlig läsmiljö som är fri från buller. Säljö (2017) menar att stimulering av nya utvecklingszoner hos barn kräver att den mer kompetenta individen riktar deras uppmärksamhet mot ett nytt lärandeobjekt. I detta fall innefattar det högläsning och diskussioner kring ett nytt lärandeobjekt. En lugn avsedd plats kan därmed höja barns uppmärksamhet men även tillåter förskolläraren att lyfta lärandeobjektet utan yttre störning.

5.2 Syftet med läsmiljön

Samtliga förskolor menar att syftet med läsmiljön är att uppmuntra barnen till läsning i ett socialt sammanhang. De framhåller bland annat att det är viktigt för barnens språkutveckling att få sätta ord på sina tankar för att vidga ordförrådet genom att föra diskussion kring de böcker som läses. En förskola framhöll *“Vi har ofta högläsning på vår vila efter lunchen”* och menade vidare att den planerade högläsningen enbart vävs in som rutinsituation vid vilostund, men att det givetvis är viktigt för barns språkutveckling och fortsätter,

“Här ges en möjlighet till diskussioner och barnens tankar kring boken lyfts fram” (Maria, förskola 1),

“Upprepning och diskussion under högläsning hjälper barn väldigt mycket för deras språkutveckling” (Emma, förskola 1).

De övriga förskolorna menade att det främsta syftet med deras planerade högläsning är att utveckla barns språk, kommunikation, olika förmågor samt skapa en gemensam härlig upplevelse tillsammans med sina kamrater och de vuxna.

“Syftet med högläsning är att skapa förutsättningar för undervisning, utveckla barns språk och kommunikation, genom val av litteratur utveckla barns förmågor, analytisk förmåga, empatisk förmåga, sociala förmågor, värdegrunds förmågor osv.” (Rosa förskola 2).

“Högläsningen blir för oss som ett boksamtal vilket har stor betydelse för språkutvecklingen och det sociala samspelet. Det sker oftast en dialog om vad jag som pedagog läser och vad barnen ser på bilderna” (Greta förskola 4).

“Syftet är att uppmuntra till läsning, att föra ett boksamtal med barnen och lyssna på deras tankar och idéer. Utvidga språkförrådet, att göra läsning till ett socialt sammanhang.” (Ida förskola 3).

Detta relaterar vi till vad Vygotskij kallar, *medierande redskap*, där språket framhålls som ett kommunicerande verktyg vilket tillåter oss att skapa gemensam förståelse för vår omvärld vilket sker genom att barnet *approprierar* språk- och sociala förmågor tillsammans med andra individer i ett s.k. kommunikativt växelspel vilket sker i vad Vygotskij kallar den *proximala utvecklingszonen* (Säljö, 2017).

Samtliga förskolor framhöll även att det både finns planerade stunder för högläsning men att det givetvis också sker spontant på barnens villkor, och menade vidare att det är viktigt att böcker finns tillgängligt, även digitalt, för barnen och att det är betydelsefullt att skapa lustfyllda miljöer för att uppmuntra till läsning och göra det till en naturlig del i barnens vardag.

“Syftet är att visa på betydelsen av böcker och läsning genom att göra det naturligt under en dag. Böcker finns runt om barnen och digitalt” (Rosa förskola 2).

“Det sker ofta spontant. Vi använder oss också av flanosagor vilket också kan ske spontant” (Greta förskola 4).

Samtliga förskolor framhåller just de sociala kontexterna som en viktig del i högläsning som ett språkutvecklande verktyg,

“Att göra läsning till ett socialt sammanhang” samt “Att det inbjuds till samtal” (Ida förskola 3), likaså framhåller förskolläraren Greta från förskola 4 att *“Högläsning för oss blir som ett boksamtal vilket har stor betydelse för språkutvecklingen och även det sociala samspelet”.*

Förskollärarnas beskrivning, åsikter och tankesätt i samtliga intervjuade förskolor ligger i enlighet med Vygotskij's teorier om att barn lär sig i sociala kontexter i samspel med andra individer (Säljö, 2017). Läsmiljön har därför en stor betydelse och en förskola uttrycker bland annat såhär,

“Läsmiljön har en mycket stor betydelse för barnens språkutveckling samtidigt som det är en ingång till skriftspråket. Läsmiljön ska vara en plats för lugn och en plats som inspirerar barnen till att vilja titta i böckerna och utforska vidare, därför är utformningen av läsmiljön betydelsefull” (Greta förskola 4).

5.3 Didaktiska val

Samtliga förskolor beskriver att de använder sig av olika didaktiska metoder för att främja barnens språkutveckling vid högläsning. Att använda sig av sitt kroppsspråk, flanosagor, gestaltande och att låta barnen få komma med sina egna tankar och frågor samt fortsätta få berätta färdigt sagorna på egen hand är frekvent återkommande i samtliga förskolor vilket framhålls i följande citat,

Emma (Förskola 1) framhåller bland annat, “I min avdelning läser vi långsamt och tydligt samt läser med kroppsspråk”.

Greta (Förskola 4) säger att “Vissa böcker konkretiserar vi via flanosagor men också genom att gestalta olika böcker.” och fortsätter, “Vi använder oss av TAKK och använder även detta när vi läser för att tydliggöra det vi hör ifrån böckerna men också med konkret material som jag beskrivit ovan”.

Rosa (Förskola 2) säger såhär, "De får återberätta berättelsen med egna ord. De får berätta slutet själva. Hur tror ni att berättelsen/sagan kommer att sluta? De får fortsätta att skriva fortsättningen på berättelsen/boken. Om ni skulle fortsätta att skriva vidare på berättelsen/sagan vad skulle hända då?".

"Vissa sagor är enkla att ta med och sedan gestalta tillsammans med barnen ute på gården" menar Ida (Förskola 3) och fortsätter, "Vi använder högläsning där det också blir mycket kroppsspråk som får tala och att det inte alltid finns texter i böckerna utan barnen är med och hittar på sagan. Vi använder oss också utav flanosagor vilket barnen tycker är kul" "Ofta läses inte boken från pärm till pärm utan det blir spontana diskussioner under tiden."

Detta poängterar även Greta (Förskola 4) som säger, "För oss handlar det inte om att läsa en bok från pärm till pärm utan det handlar om processen och vad vi kan fånga upp från barnen mellan alla sidor".

Maria (Förskola 1) "Barnen har även tillgång till böcker endast med bilder så att de kan berätta en saga själva" och fortsätter "Vi läser med kroppsspråk".

Återigen framträder den sociokulturella teorin och vi relaterar till Vygotskij (Säljö 2017) och att inläring sker i sociala kontexter där barn *approprierar* sitt språk och sociala färdigheter. Vygotskij talade om barns behov av stöd från vuxna, mer kompetenta individer, och därmed ligger således också alltid den proximala utvecklingszonen nära.

Vygotskij talade även om *medierande redskap* vilket utöver språk och böcker även inbegriper digitala verktyg. Vi lever i ett digitalt samhälle där den tekniska utvecklingen snabbt går framåt och läroplan för förskolan, *Lpfö 18* (Skolverket 2018) framhåller av den anledning att förskolan bland annat "ska ge varje barn förutsättningar att utveckla intresse för berättelser, bilder och texter i olika medier, såväl digitala som andra".

Mot denna bakgrund ställdes således frågan om förskolorna upplever någon skillnad i att använda digitala verktyg vid högläsning för att främja barns språkutveckling och samtliga förskolor framhöll att de upplever skillnad i och med att det blir lättare för fler barn att delta aktivt under högläsningen eftersom alla kan se bilderna när de är projicerade på väggen och därigenom följa med i berättelsen.

Så här säger Rosa (Förskola 2) "När barnen själva kan använda sig av ipaden då är det tyvärr inte alltid att det finns tid för oss pedagoger att läsa för ett barn. Även när vi projicerar upp sagan på väggen med hjälp av projektor för då kan fler barn vara med och se bilderna och det blir diskussioner kring dem".

"Vi anser att det är viktigt att visa på båda delarna och framförallt att finnas där som vuxen som uppmuntrar, stöttar och finns till hands" menar Ida (Förskola 3) när hon besvarar frågan om hon upplever skillnad i att använda sig utav digitala verktyg vid högläsning.

Emma (Förskola 1) säger att "Ja, bilderna är större eftersom vi projicerar på väggen. Därför blir det lättare för många av barnen att lyssna tillsammans".

Greta (Förskola 4) "Ibland projicerar vi upp Polyglutt på väggen med bilder men att det är vi pedagoger som läser högt. Detta kan faktiskt vara ett sätt att få barn som inte har så stort intresse för fysiska böcker att faktiskt följa med och lyssna ändå".

5.4 Observation av fysiska läsmiljöer

Det märks tydligt att förskolorna har utformat sin läsmiljö utifrån den sociokulturella teorin. QR-koder finns tillgängligt för barnen att själva kunna skanna med Ipad i läs rummen, böcker är placerade i barnens höjd och det finns utrymme för barnen att kunna sitta tillsammans och läsa böcker. Förskolan har även sagokaraktärer i form av leksaker nära böckerna. Enligt Vygotskij är böcker ett medierande redskap (Säljö 2017). Böcker ger barn möjlighet att tolka sin omvärld och bildar därigenom medierande redskap. Människan använder sig av språk, texter och bilder som verktyg för att skapa förståelse. Säljö (2017) framhåller vidare att språket är en bidragande faktor i samspel med andra vilket enligt den sociokulturella teorin klassas som ett *medierande redskap*.

I en av förskolornas läsmiljö står en flanotavla med bilder och karaktärer hämtade från Pettson & Findus boken. I en annan förskola sitter det utdrag ur en saga uppsatt på väggen. Filtar, kuddar, låga soffor och runda myspölar är utplacerade på ett sätt som ser inbjudande och mysigt ut. Urvalet av böcker som syns till är brett där flertal böcker är placerade på olika hyllor i barnens höjd. Böcker är även tillgängliga i flera rum och placerade i barnens höjd. Allt lärande är och sker socialt skriver (Smidt, 2010). Det sociala lärandet sker i samvaro och i närvaro med andra individer (Säljö, 2017). Vidare lyfter Säljö att den inläring som sker i sociala kontexter kallas för *appropriering* och grundar sig i att man lär tillsammans med andra. Barn blir beroende av stöd från andra mer kompetenta barn för att kunna *appropriera* ny kunskap. Människor utvecklas jämt och ständigt och det blir ett slags växelspel. Barnen tar in ny kunskap av andra barn i *samspelande kontexter* som sedan bearbetas och omvandlas senare till deras egna erfarenheter. Vidare syns att olika sagokaraktärer tillhörande böckerna finns utplacerade nära böckerna. Detta kan tolkas som ett sätt att uppmuntra barnen till att leka vidare utifrån innehållet i de böcker som finns i bokhyllorna, bland annat syns en Pippi Långstrump-docka.

Smidt (2010) skriver om att lärande sker genom erfarenheter. Dessa figurer och leksaker som karaktäriserar olika figurer inom böckernas värld skapar också konkreta upplevelser för barnen. Barnen kan med hjälp utav leksakerna återberätta sagor, frambringa en lek eller själva skapa ett rollspel utifrån böckernas tema och huvudkaraktärer. Av fotona på förskolornas läsmiljöer går att tolka att barnen ges möjlighet att få utveckla sin språkliga förmåga med hjälp av konkret material.

Vygotskij lyfter begreppet *proximala utvecklingszonen* som utgör en stor del av sociokulturella perspektivet och menar att barn bygger vidare på sin utveckling när de *approprierar* olika kunskaper (Säljö, 2017). Barn deltar i interaktioner och på så sätt byggs lärandet vidare genom att de inhämtar ny kunskap med hjälp av det som mer erfarna barn redan besitter. Det kan både vara en vuxen eller ett annat barn som ger stöttning till en kamrat. Samtliga förskolor har även inrett med bokstäver på sina väggar. Barnen ges således möjlighet till att ljuda bokstäver och leka med dess form och innehåll. Annat som är framträdande är tygpåsar där barnen ges en möjlighet att få låna hem böcker för att läsa hemma. Vygotskij menar att *utvecklingszonen* är något som barnet kan utöva vid ett annat tillfälle. Barnet behöver dock stöd från en annan kamrat eller vuxen (Säljö, 2017). När barnen får låna hem böcker skapas fler tillfällen att *appropriera* ny kunskap. Detta går att vidare att relatera till Vygotskij's syn om att lärandet sker i sociala kontexter. I den *proximala utvecklingszonen* får barnen använda sina potentiella kunskaper längre fram på egen hand. När barnet lyckas, med hjälp av stöttning från en mer kompetent individ, kommer barnet efteråt att befinna sig i en annan utvecklingsnivå (Säljö, 2017).

Vidare är boklådor utplacerade på golvet och på hyllorna har man placerat böckernas omslag utåt så att barnen kan se framsidan på böckerna. Det går att tyda att barnen ges möjlighet att välja böcker och att böckerna är tillgängliga för barnen. Läsmiljön ser visuellt inbjudande, lugn och trygg ut och Vygotskij menar att om barn får vistas i lugna miljöer som de kan känna sig trygga i har de lättare att appropriera språket snabbare (Säljö, 2017).

6 Diskussion

Diskussionen behandlar sammanfattning och slutsatser där de tidigare formulerade frågorna besvaras och det viktigaste resultatet lyfts fram. Fortsättningsvis beskrivs våra egna reflektioner, tankar och förslag kring vidare forskning som bör göras inom det området som arbetet behandlar, det vill säga utformandet av läsmiljöer samt didaktik vid högläsning för att främja barns språkliga utveckling. Avslutningsvis kommer resultatet att diskuteras i relation till förskollärarens yrkesroll utifrån vetenskaplig forskning och beprövad erfarenhet. Avslutningen kommer även att inbegripa diskussion om möjliga didaktiska konsekvenser som resultatet fört med sig.

6.1 Sammanfattning och slutsatser

Det här avsnittet är indelat i de tre forskningsfrågor som har formulerats i arbetets syfte samt analys av resultat. Avsnitten behandlar de viktigaste resultaten som framgick i analysen där målet är att besvara våra tre forskningsfrågor. Den första delen innehåller sammanfattning av förskollärares yttranden kring hur de skapar läsmiljöer och jämför med vad tidigare forskning framhåller. Den andra delen belyser förskollärares syfte med deras utformade läsmiljöer och jämför mot läroplan för förskolan, Lpfö 18 (Skolverket 2018) samt vad tidigare forskning framhåller. Den sista delen belyser de didaktiska metoder som förskollärarna arbetar med för att främja barns språkutveckling och jämför dessa mot vad tidigare forskning framhåller. Samtliga delar knyter an till problemformulering och syfte med studien. Innehållet i de olika delarna tar även stöd i och diskuteras utifrån tidigare forskning och den sociokulturella teorin.

6.2 Hur skapas läsmiljöer i förskolan?

Resultatet visar att majoriteten av förskolor har skapat en samverkan med bibliotek samt vårdnadshavare. Samarbetet i form av förskolors deltagande i bibliotekens anordnade studiecirkel samt projekt visade sig ha inverkan på vilka böcker som placeras ut i verksamheten.

Hultgren och Johansson (2016) lyfter vikten av en samverkansstark miljö och menar att samarbete med biblioteket möjliggör en stor variation av litteratur som även byts ut regelbundet. Detta tillåter en variation av böcker som är aktuella och anpassade efter barns intresseområde. En av förskolorna som deltog i undersökningen har uttryckt ett bristande samarbete med biblioteket vilket blir en påverkningsfaktor för en utbredd variation av böcker. Detta skapar ett hinder för barns utveckling eftersom förskolan inte erbjuder aktuella böcker som är anpassade efter alla barnen. Studiens resultat påvisade därigenom att det medskapande av kunskap som sker mellan förskolan och bibliotek blir avgörande för vilka böcker som placeras ut i de utformade läsmiljöer. Hultgren och Johansson (2016) menar att även att samarbete med biblioteket kan förstärka läsmiljön i förskoleverksamheten. Denna spridning av kunskap som sker i de sociala sammanhang mellan bibliotek och förskolan blir därför en

viktig aspekt som påverkar förskollärarnas formande av läsmiljöer i förskolan. Lärandet som sker i sociala sammanhang kan knytas till den sociokulturella teorin som innefattar appropriering av kunskap från den mer kompetenta individen (Säljö, 2016).

En samverkansstark miljö inbegriper även samverkan med vårdnadshavare. Den typen av samverkan kan uppmuntra vårdnadshavare att bli läsande förebilder och läsa hemma för sina barn (Kärnebro, 2020). I studiens resultat har det framgått att majoriteten av förskolor bygger upp en samverkansstark miljö genom att placera ut böcker synligt för både barn och föräldrar. Det beskrivs som ett sätt att uppmuntra föräldrarna för läsning i barns hemmiljö. Förskollärarna använder sig av medierande redskap i form av böcker som symboler med avsikt att förmedla en tanke till vårdnadshavare om att läsa hemma för barnen. Användning av medierande redskap kan vara ett sätt att kommunicera fram sina idéer till andra individer (Smidt, 2010). Förskollärarna gestaltar därför sina läsmiljöer på ett sätt som exponerar böcker för vårdnadshavare och barn. Hofslundsengen et al. (2018) menar att en inbjudande läsmiljö kan väcka de vuxnas men även barns lust att vilja ägna sig åt läsaktiviteter.

Studien visade även på en hög åtkomlighet till böcker i de undersökta förskolorna. Det framgick att böckerna placeras i barnens höjd för att höja tillgänglighet åt litteratur. Damber (2013) har lyft problematiken kring att förskolor ofta placerar böcker oåtkomligt för barn i deras miljöer. Det har dock inte framgått i vår undersökning och kan betraktas som en styrka i de förskolor som var med i vår studie. Böcker som ligger åtkomligt placerade möjliggör för ett möte med texter i barns tidiga ålder. Barn kan på så sätt relatera till böckernas innehåll och delta i interaktioner som innefattar erfarenhetsutbyte kring texter i deras vardag (Damber, 2013). Erfarenhetsutbytet hänger ihop med den sociokulturella teorin som lyfter upp vikten av interaktioner och samspel. Samspelet är nämligen nödvändig för en appropriering av ny kunskap där den mer kompetenta individen delar med sig av sina erfarenheter till de andra deltagande i interaktionen (Säljö, 2017).

Resultatet indikerade även på att förskollärarna utformar en lugn och avsedd plats i förskolans läsmiljöer. Damber (2013) menar att en avsedd och lugn plats bjuder in till läsning och tillåter att skapa ett slags ritual där barn får möjlighet att känna sig bekväma, trygga och koncentrerade. Pedagoger får därmed möjlighet att använda högläsning som ett pedagogiskt verktyg och stimulera barns proximala utvecklingszoner. Pedagoger kan därmed lyfta lärandeobjektet ostörd och stimulera nya utvecklingszoner hos barn (Säljö, 2017).

Damber (2013) lyfter vidare vikten av ett utrymme för alla i en avsedd plats för högläsning. Barnen behöver ett utrymme för att kunna utvecklas på lika villkor där alla får möjlighet att se bilderna i boken och delta ostört. Utifrån våra observationer av läsmiljöer har de undersökta förskolor skapat ett utrymme med soffor, kuddar och filtar där de deltagande barnen får plats och chans att delta på lika villkor. Observation visade även att förskolorna har inrett sina läsmiljöer med bokstäver på väggarna. Hofslundsengen et al., (2018) poängterar att en lustfylld och stimulerande läsmiljö inkluderar text och bilder på väggarna. Dessa fyller ofta en funktion kan betraktas som symboler i läsmiljön. Det är nämligen betydelsefullt att barn övar på kommunikation som inkluderar symboler och förmedlar ett innehåll. Symboler kan ses som *medierande redskap* vilket förmedlar ett språkligt innehåll och möjliggör för barnen att diskutera kring innehållet med andra. Barn får då möjlighet att *appropriera* ny kunskap i sociala kontexter (Säljö, 2017).

Sammanfattningsvis formar majoriteten av förskollärarna sina läsmiljöer i samarbete med bibliotek där de får möjlighet att få in varierande böcker i sin verksamhet. Det framgår att

de undersökta förskolorna som samarbetar med bibliotek och uppmanar vårdnadshavare till att vara läsande förebilder för barn. De undersökta förskolorna lägger stor vikt på en hög åtkomlighet åt böcker i förskolemiljön och formar en avsedd plats med ett utrymme som tillåter barnen att delta i olika läsaktiviteter. En inredning som inkluderar bokstäver, bilder samt hög åtkomlighet av böcker gör att miljöerna blir textrika och uppmuntrar till ett lärande i samspel. Problemformulering i studien tyder på att förskolorna placerar ofta sina böcker oåtkomligt för barn vilket inte framgår i vår undersökning. Det framgår dock att en av de undersökta förskolorna inte samarbetar med bibliotek vilket skapar ett hinder med att få in varierande och aktuella böcker in i läsmiljön. Detta kan betraktas som problematisk för barns utveckling eftersom förskolan inte kontinuerligt byter ut sina böcker för att anpassa dessa efter alla barn i verksamheten. Det kan därför bli problematisk att använda högläsning som ett pedagogiskt verktyg i den berörda förskolan.

6.3 Vad är syftet med att skapa läsmiljöer?

Det som framkommer i resultatet är att syftet hos samtliga förskolor är att läsmiljön ska uppmuntra barnen till läsning i ett socialt sammanhang under lugna former. Dock är syftet kring några av förskolornas utformning av läsmiljön otydlig då informanterna lägger mer fokus på att besvara att det är viktigt med lugn och ro för barnens koncentration under högläsningen snarare än att besvara syftet med utformandet av den fysiska läsmiljön vilket ska stimulera och uppmuntra till intresse för symboler, litteratur och texter. Det skrivs däremot fram att det är viktigt för barns språkliga utveckling att få sätta ord på tankar och på så sätt vidga ordförrådet genom att föra dialog och diskutera böckernas innehåll utifrån det som läses på förskolorna. Detta går att relatera till vad Damber (2013) skriver fram i en studie där det framhålls att tidiga möten av olika typer av texter och litteratur är nödvändigt för att barn ska kunna knyta an och relatera till dess innehåll eftersom barn har olika erfarenheter. Läsmiljön är en viktig del som Damber (2013) lyfter fram och menar att det är en betydelsefull plats där barnen bör få en lugn plats för att komma till ro och kunna koncentrera sig.

Vårt resultat visar även att förskolläraernas syfte är att skapa en trygg läsmiljö där det finns plats för varje barn att våga diskutera sina tankar och åsikter. Deras tankar kring boken är lika viktiga och kan även bidra till kunskap och lärande hos ett annat barn. Förskolorna framhåller de sociala kontexterna som en viktig faktor i högläsning genom att förskolan gör läsningen i ett socialt sammanhang och där det ges möjlighet till boksamtal kring innehållet i det som läses. Åter går att relatera till det sociokulturella perspektivet i Säljö (2017) där Vygotskij's teorier om att barn lär sig i sociala kontexter i samspel med andra individer stämmer överens med studiens indikerade resultat.

Utifrån resultatet syns hur förskolorna anser att en inspirerande och stimulerande läsmiljö är viktig för att skapa intresse och delaktiggöra alla barn. Detta går att jämföra med Hultgren och Johansson (2016) som i sin studie skriver om att det är viktigt att väcka barns intresse och att det görs genom en kreativ- och stimulerande läsmiljö där barnen ges möjlighet att inhämta kunskaper om sin omvärld från diverse litteratur. Läsmiljön är således en viktig del då urvalet av böcker som exponeras för barnen kan väcka barnens läslust, intresse och nyfikenhet.

Språket som enligt den sociokulturella teorin är ett *medierande redskap* för kommunikation tillåter oss att skapa förståelse för vår omvärld vilket sker när barn approprierar språk och sociala förmågor tillsammans med andra barn och vuxna i sociala kontexter. Detta blir ett

slags växelspel som Vygotskij kallar för den *proximala utvecklingszonen* (Säljö, 2017). Liknande framhåller även Hofslundsengen (2018) som framhåller att den sociokulturella teorin poängterar vikten av en stimulerande läsmiljö där interaktion och kommunikation uppmuntras mellan barn och vuxna för att främja lärande hos barn.

I resultatet framgår det vidare att samtliga förskolor har variation av diverse böcker placerade i olika höjder så att det finns böcker för alla barn samt att de är tillgängliga för alla barn. Kärnebro (2020) lyfter i sin studie där hon förklarar att förskolan bör utforma verksamheten så att böcker finns tillgängliga i stor utsträckning för alla barn där barnens nyfikenhet och intresse till läsning ska fångas upp. Läsmiljön ska således vara utformad för alla barn eftersom alla barn inte har tillgång till böcker i hemmet och därmed inte växer upp med en läsande förebild. Som tidigare nämnts i inledningen gällande Skolverket (2018) och Skollagen (2010:800) ska alla barn ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att kunna utvecklas så långt som möjligt enligt förskolans strävansmål. Alla barn ska få likvärdig utbildning och är berättigade till det. Läroplan för förskolan, Lpfö 18 (Skolverket 2018) framhåller att stor vikt ska läggas vid att stimulera barns språkutveckling i vardagen då språk och lärande går hand i hand. Pedagogernas roll och ansvar är att utforma en stimulerande miljö som ger alla barn lika förutsättningar för att utveckla språk genom bland annat högläsning och möte med andra litterära texter, bilder och symboler (Skolverket, 2018).

Den fysiska läsmiljön har visats sig ha en stor betydelse för barnens språkutveckling (Damber, 2013). En plats där barn inspireras till att vilja titta i och läsa i böcker är viktigt och utgör en del av utformningen av själva miljön. I förskolans läroplan, Lpfö 18 (Skolverket 2018) står det angivet att barnen ska erbjudas en stimulerande miljö där dem får alla förutsättningar för att utveckla ett språk genom att läsa och lyssna till högläsning, men också att samtala om olika sorters litteratur. Barnen ska tillägna sig kunskaper genom att kommunicera, samarbeta och söka ny kunskap. Genom en inspirerande och tilltalande läsmiljö som är tillgänglig för alla får barn inspiration till samspel och utforskande av sin omvärld genom utveckling, lek, lärande och kommunikation. Förskolans miljöer ska vara inspirerande men samtidigt utmana barnens förmågor och intressen (Skolverket, 2018).

6.4 Vilka didaktiska metoder använder förskollärarna för att främja barns språkutveckling vid högläsning?

Resultatet i vår studie visade att de förskolor vi intervjuade enbart använder sig av fåtal olika didaktiska metoder för att främja barns språkutveckling vid högläsning. Återkommande i samtliga intervjuade förskolor är kroppsspråkets betydelse under högläsning, gestaltande och uppmuntran att låta barnen få hitta på egna berättelser eller sina egna fortsättningar på sagor eller berättelser. Cabell (2019) framhöll i sin studie att olika strategier under högläsningen fungerar som hjälpmedel för att främja barns kognitiva lärande och förståelse såsom att involvera barnen i texterna i form av öppna frågor eller att låta barnen få beskriva händelser eller karaktärerna i berättelserna. Lärarna i hans studie använde sig också av drama och rörelse för att få barnen intresserade och involverade i högläsningen.

Den Sociokulturella teorin grundar sig i att lärandet sker i samspel med andra individer och liksom det verbala språket är ett *medierande redskap* enligt den sociokulturella teorin hör också kroppsspråk och teckenspråk till begreppet *medierande redskap* (Säljö, 2017). Samtliga förskolor i vår studie framhöll vikten av att låta barnens egna tankar få komma fram under högläsningen, att fånga upp dessa tankar och uppmuntra till samtal och diskussioner

kring det som läses. Detta stämmer väl överens med vad Cabell (2019) kom fram till i sin studie då resultatet framhöll att interaktiv högläsning har en positiv påverkan för barns språkutveckling, ordförråd och även skriftspråk.

Vår studie visar också att de förskolor som intervjuades ofta bekräftar barnen genom att upprepa vad de säger samt ställer frågor kring innehållet under högläsningens gång för att ta reda på om barnen förstår innehållet i böckerna. Den här didaktiska strategin relateras till vad Gómez, Vasilyeva och Dulaney (2017) i sin studie kallar *lågnivå-strategier* vilket bland annat innebär att förskollärarna ställer frågor kring innehållet efter direkt uppläst fras. Gómez, Vasilyeva och Dulaney (2017) menar att denna lågnivå-strategi givetvis främjar språkutvecklingen produktivt, dock inte när det kommer till utökat ordförråd. Här anser vi att professionella förskollärare mot sin utbildningsbakgrund borde kunna använda sig utav *högnivå-strategier* som bland annat inbegriper diskussion av ordens betydelser och innehåll, vilket enligt studien av Gómez, Vasilyeva och Dulaney (2017) uppvisade en signifikant utveckling av barns ordförråd. Det framgår inte heller hur förskollärarna arbetar didaktiskt för att få de barn som inte vågar prata och ta för sig under högläsning. Här hade förskollärare exempelvis kunnat låta barnen få ta med sig sina favoritgosedjur och i ett mindre sammanhang få berätta om sitt gosdjur för sina kamrater för att skapa trygghet och få barnen att känna sig mer bekväma i att våga berätta och prata inför varandra. Damber (2015) lyfter dock att det inte alltid är nödvändigt med diskussion kring bokens innehåll utan det finns även andra strategier såsom exempelvis att måla eller rita samtidigt för att bearbeta innehållet i en bok vilket vidare möjliggör *appropriering* av ny kunskap. Här lyfter Damber vidare att temat kring olika texter också måste vara anpassat för den specifika barngruppen man har och att litteratur således måste vara kompatibel med temat. Det framgick dock inte i vår studie om förskolorna arbetade med något specifikt tema. Kindle (2009) lyfter ett exempel på en didaktisk metod vilket innefattar att pedagogen väljer ut specifika ord från en bok som läses under högläsningen och sedan arbetar vidare med dessa utvalda ord i andra meningsfulla sammanhang och kontexter för att få barnen att förstå innebörden i orden och kunna relatera till dessa ord i sitt sammanhang. Ytterligare en didaktisk metod som förskollärare skulle kunna använda sig utav vid läsning är läshundar, eller terapihundar, något som inte enbart visat sig öka både intresset för böcker hos barn, utan även en ökad trygghet och ett ökat självförtroende enligt Kirnan, Siminerio och Wong (2016).

Resultatet i vår studie visar också att samtliga förskolor använder digitala verktyg som kompletterande verktyg vid högläsning för att alla barn i gruppen lättare ska kunna följa med då en projektor möjliggör att alla barn kan se bilderna och därigenom också följa med i vad som läses. Det framgår dock inte hur förskolorna arbetar didaktiskt med digitala verktyg såsom exempelvis Ipads vid högläsning i syfte att främja barns språkutveckling.

Det framgick även att en utav de fem förskolor som vi intervjuade enbart hade sin planerade högläsning på vilan. Detta fenomen lyfter Damber (2013) när hon i sin studie framhåller att högläsning många gånger endast sker vid vilostunder i syfte att få barnen att komma till ro. Det stämmer överens med det formulerade problemet i studien där högläsningen ses som ett sätt att få barn att varva ned utan en pedagogisk tanke bakom.

Slutsatsen vi drar när det kommer till didaktiska metoder i den här studien är således att vi saknar variation av olika didaktiska metoder vid högläsning i syfte att främja barns språkutveckling. Dock är studien alldeles för begränsad för att kunna uttala sig om variationen av olika didaktiska metoder i svenska förskolor generellt.

7 Avslutning

Avslutningsvis lyfts att vi anser att det är viktigt för förskollärare att både våga och framförallt kunna variera sina didaktiska metoder för att alla barn ska erbjudas lika möjlighet att utveckla sitt språk, något som framhålls i läroplanen för förskolan, Lpfö 18 (Skolverket 2018). Barn är unika och tar till sig kunskap och lär sig på olika sätt. Därav anser vi att förskollärare måste inneha tillräckliga kunskaper att kunna variera sina didaktiska metoder för att säkerställa att alla barn erbjuds lika förutsättningar att utveckla sitt språk. För att kunna variera sina didaktiska metoder är det enligt vår uppfattning också viktigt att förskollärare håller sig ajour med den senaste vetenskapliga forskningen. Som tidigare forskning visar är även läsmiljön betydelsefull för barns språkutveckling. Förskollärare behöver förstå innebörden i begreppet läsmiljö samt reflektera regelbundet över hur både läsmiljön och högläsningen kan förbättras i syfte att bidra till ökat ordförråd och främjandet av barns språkutveckling. Är stimulerande läsmiljöer och högläsning exempelvis något som enbart måste ske inomhus eller kan man välja att också flytta ut läsmiljön och högläsningen utomhus? Hur kan vi variera och utforma en läsmiljö som stimulerar alla barn? Här tror vi att det också kan vara betydelsefullt att förskolor besöker varandra för att finna inspiration till nya idéer kring utformande och variation av stimulerande läsmiljöer. Likaså tror vi att det är viktigt att förskolor har ett samarbete med bibliotek där man kan få inspiration och tillgång till större utbud och variation av barnbokslitteratur.

Förskolans styrdokument understryker vidare vikten av att förhålla sig till dessa när förskollärare arbetar med utformandet av läsmiljön. Läroplanen för förskolan, Lpfö 18 (Skolverket 2018) framhåller bland annat att ”*förskollärare ska ansvara för att varje barn utmanas och stimuleras i sin utveckling av språk och kommunikation*”. Läroplanen för förskolan, Lpfö 18 (Skolverket, 2018) riktar vidare ljuskäglan på förskollärares särskilda ansvar i undervisningen när det kommer till att utveckla det pedagogiska innehållet och miljöer. Bland annat framhålls följande,

Undervisningen i förskolan ska ske under ledning av förskollärare och syfta till barns utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden. Förskollärare ska leda de målstyrda processerna och i undervisningen ansvara för att utveckla pedagogiskt innehåll och miljöer som inspirerar till utveckling och lärande och som utmanar och stimulerar barnens intresse och nyfikenhet samt håller kvar deras uppmärksamhet (Skolverket 2018, s.19).

7.1 Förslag på vidareforskning

Studien har visat att samarbetet med biblioteket kan påverka variation av böcker i förskolemiljön. Det har däremot inte framkommit hur fysiska miljöer formas i samarbete med bibliotek. Förskolornas deltagande i bibliotekets anordnade projekt har inte heller visat på hur dessa påverkar de didaktiska metoder som används vid högläsning i förskolan. Hultgren och Johansson (2016) beskriver att förskolan kan inspireras av den miljö som gestaltas i barnbiblioteket och därigenom förstärka sin egen läsmiljö. Det kan därmed vara intressant att studera vidare kring hur förskolor bygger upp sina fysiska läsmiljöer samt hur förskollärarna utvecklar sina didaktiska metoder i ett samarbete med bibliotek.

Damber (2015) lyfter särskilt vikten av att arbeta med varierande didaktiska metoder. Vår studie var visserligen begränsad men utav de fyra förskolor som vi intervjuade framhölls inte någon större variation av didaktiska metoder i syfte att främja barns språkutveckling. Mot denna bakgrund och mot jämförelse av vad tidigare forskning visar vore det därför intressant att även observera högläsning i en större studie för att få en vidare bild av vilka didaktiska metoder som används under högläsning i syfte att främja barns språkutveckling.

Djur används ibland som didaktiskt verktyg vid vissa förskolor och skolor (se sid. 10). En didaktisk metod som vi därför finner särskilt intressant och önskar se mer utav i Sveriges förskolor är terapi- eller läshundar som didaktiskt verktyg vid högläsning i syfte att främja barns språkutveckling. Högläsning och läsmiljöer är inte knutna till att enbart existera i inomhusmiljö. Här kan förskollärare därför vara kreativa och tänka steget längre genom att flytta ut läsmiljöerna och välja att använda sig utav en exempelvis läshund vid högläsning utomhus för att även barn med pälsdjursallergi ska kunna delta i en sådan läsaktivitet. Vårt samhälle går mot en allt mer digital värld och det skulle kunna vara så att yngre och mer färska förskollärare därför föredrar att använda digitala verktyg vid högläsning än att ta fram en vanlig bilderbok och läsa tillsammans med barnen. Om så är fallet, hur påverkar i så fall detta barns väg till läs- och skriftspråket? En terapihund skulle kunna göra högläsningen med böcker mer lustfylld för barnen, dessutom dömer inte djur hur en individ läser eller berättar om en bok. En studie gjord av Pentimonti och Justice (2010) visar att en del lärare uttrycker behov av vidgad kompetens för att kunna använda sig utav olika didaktiska strategier i syfte att kunna stödja hela barngruppen. Förskollärarytbildningen i Sverige har reviderats, förbättrats och utvecklats i takt med att forskning går framåt. Kanske är det så att didaktiska metoder hos förskollärarna blir begränsade om de inte håller sig ajour med den senaste forskningen, men didaktiska metoder skulle likväl också kunna bli begränsade om yngre och mer färska förskollärare föredrar att använda sig av enbart digitala verktyg vid högläsning på grund av eget bristande intresse för böcker. Här vore det därför intressant med en studie som jämför nya förskollärare med äldre och mer erfarna förskollärare som har arbetat längre inom yrkesprofessionen.

Begränsningarna under processens gång med stort bortfall av ordinarie personal p.g.a. sjukdom och Covid-19-pandemin i den här studien ledde även till funderingar på hur man förslagsvis skulle kunna förbättra den didaktiska kvaliteten gällande högläsning överlag på organisationsnivå. Något som skulle kunna bidra till ökad kvalitet på organisationsnivå är om vikariepoolen inom barnomsorgen i Sverige hade satsat på kompetenshöjande material genom att låta alla vikarier ta del av korta videospelningar digitalt med handledande material kring högläsning och gestaltande i förskolan. Utöver detta kunde även förskolor i samarbete med bibliotek förslagsvis kunna hålla workshops en gång varje månad för alla vikarier som får prova på olika didaktiska metoder vid högläsning och gestaltande, detta för att bli mer bekväma i sin roll som vikarier ute i förskolan. En sådan satsning skulle kunna höja, inte enbart kvaliteten under högläsningstillfällena i förskolan, utan också kvaliteten i förskolan överlag i och med att personalbristen är stor i landets förskolor.

7 Referenslista

- Björndal, C. (2005). *Det värderande ögat : observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.
- Cabell, S. Q., Zucker, T. A., DeCoster, J., Melo, C., Forston, L., & Hamre, B. (2019). Prekindergarten Interactive Book Reading Quality and Children's Language and Literacy Development: Classroom Organization as a Moderator. *Early Education & Development*, 30(1), 1–18. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1080/10409289.2018.1514845>
- Dahlin-Ivanoff, S. (2015). Fokusgruppsdiskussioner. I G. Ahrne & P. Svensson (Red), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 81–92). Stockholm: Liber
- Damber, U. (2015). Read-alouds in preschool – A matter of discipline? *Journal of Early Childhood Literacy*, 15(2), 256–280. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1177/1468798414522823>
- Damber U, Nilsson J. & Ohlsson, C. (2013). *Litteraturläsning i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Eidevald, C. (2015). Videoobservationer. I G. Ahrne & P. Svensson (Red), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 114–127). Stockholm: Liber.
- Eriksson Barajas, K., Forsberg, C., & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap. Vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Gibbons, P. (2002). *Scaffolding language, scaffolding learning: Teaching second language learners in the mainstream classroom*. Portsmouth, NH: Heinemann.5
- Gómez, L. E., Vasilyeva, M., & Dulaney, A. (2017). Preschool teachers' read-aloud practices in Chile as predictors of children's vocabulary. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 52, 149–158. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1016/j.appdev.2017.07.005>
- Hofslundsengen, H., Magnusson, M., Svensson, A., Jusslin, S., Mellgren, E., Hagtvét, B., & Heilä-Ylikallio, R. (2020). The literacy environment of preschool classrooms in three Nordic countries: Challenges in a multilingual and digital society. *Early Child Development and Care*, 190(3), 414-427.
- Hultgren, F. & Johansson, M. (2016). *Läsmiljö och läsande förebilder i förskolan*. Stockholm: Skolverket.
- Kindle, K. J. (2009). Vocabulary Development During Read-Alouds: Primary Practices. *Reading Teacher*, 63(3), 202–211. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1598/RT.63.3.3>
- Kirnan, J., Siminerio, S. & Wong, Z. (2016) The Impact of a Therapy Dog Program on Children's Reading Skills and Attitudes toward Reading. *Early Childhood Educ J* 44, 637–651. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1007/s10643-015-0747-9>

- Kärnebro, K. (2020). *Viktigt att skapa stimulerande läsmiljöer i förskolan*. Stockholm: Skolverket.
- Liberg, C. & Säljö, R. (2017). Grundläggande färdigheter- att bli medborgare. I U. P Lundgren, R. Säljö, C. Liberg (Red.). *Lärande, skola, bildning: grundbok för lärare*. (s. 373-394). Stockholm: Natur & kultur.
- Pentimonti, J., & Justice, L. (2010). Teachers' Use of Scaffolding Strategies During Read Alouds in the Preschool Classroom. *Early Childhood Education Journal*, 37(4), 241–248. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1007/s10643-009-0348-6>
- Pettersson, A., Kjellin, D., & Palmqvist, T. (2020). Informationssökning vid översiktsstudier. I Åkerblom, A., Hellman, A. & Pramling, N. (Red), *Metodologi för studier i, om och med förskolan* (s. 245-271). Malmö: Gleerup.
- Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015). Att analysera kvalitativt material. I Ahrne, G., & Svensson, P. (Red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. (220-237). Stockholm: Liber.
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2020). *Högläsning och samtal om text i förskolan*. Stockholm: Skolverket. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/hoglasning-och-samtal-om-text-i-forskolan>
- Smidt, Sandra. (2010). *Vygotskij och de små och yngre barnens lärande*. Lund: Studentlitteratur
- Svensson, P. (2015). Teorins roll i kvalitativ forskning. I Ahrne, G., & Svensson, P. (Red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. (208-220). Stockholm: Liber.
- Svensson, P. & Ahrne, G. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I G. Ahrne & P. Svensson (Red), *Handbok i kvalitativa metoder* (s. 17–31). Stockholm: Liber.
- Säljö, R. (2017). Den lärande människan – teoretiska traditioner. I U. P Lundgren, R. Säljö, C. Liberg (Red.). *Lärande, skola, bildning: grundbok för lärare*. (s. 203-264). Stockholm: Natur & kultur.
- UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige
- Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet. https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Bilaga 1 – Inbjudningsbrev

Hej.

Vill ni vara med och deltaga i en studie?

Vi är tre förskollärestudenter vid Göteborgs universitet som precis har påbörjat vårt examensarbete där vi kommer att göra en studie om högläsning som pedagogiskt verktyg och hur det kan främja barns språkutveckling.

Vår studie kommer att inbegripa intervjuer med förskollärare med anledning av att vi vill förstå och ta reda på hur förskollärare ser på högläsning som pedagogiskt verktyg för att främja barns språkutveckling, hur förskollärare tolkar läroplan och vilka uppfattningar förskollärare har kring högläsningens syfte. Vi kommer även att göra observationer av förskollärares arbete med stimulerande läsmiljöer.

Syftet med vår insamling av data är att tolka och tyda olika mönster och sammanhang. Vidare önskar vi få en inblick i huruvida förskollärare arbetar didaktiskt med högläsning och hur olika läsmiljöer kan se ut.

Vi kommer att intervjuva två förskollärare vid fem olika förskolor och har valt att göra ett strategiskt urval där vi vill intervjuva en förskollärare med längre arbetserfarenhet och en förskollärare med kortare arbetserfarenhet. Samtliga förskolor och informanter kommer att vara oidentifierade och insamlade data kommer att raderas direkt efter transkribering.

Med anledning av COVID-19 vill vi be att ni svarar på intervjufrågorna via mail, samt att ni mailar 2–3 foton på er läsmiljö senast datum xx/xx-2020.

(OBS! Inga barn på foton).

O.S.A till xxxxxx@student.gu.se

*Vänliga hälsningar, Leila Isfahani, Karoline Rosengren & Marcel Kot
Förskollärestudenter vid Göteborgs universitet
Kursansvarig: Anette Hellman, Göteborgs universitet*

Bilaga 2 Intervjufrågor

Hur stimulerande läsmiljöer skapas

- Låter ni böcker och texter ta plats på er förskola, alltså finns böcker och texter som ett naturligt inslag i barnens lekar, lärmiljö och samarbete med hemmen?
- Hur väljer ni böcker? Får barnen vara delaktiga i val av bok?
- Samverkar ni med bibliotek?
- Hur ofta byter/ varierar ni ut böckerna?
- Hur placerar ni böckerna i er förskola och varför gör ni på just det sättet?
- Finns det böcker som passar för alla barn?
- Använder ni böcker på olika språk eller enbart svenska?
- Erbjuder ni E-böcker, ljudböcker ? Om ja, är dessa tillgängliga för barnen om de vill lyssna eller plockas det fram på planerade tider?

Syftet med läsmiljön

- Vilken betydelse har läsmiljön vid högläsning?
- Vilken betydelse har läsmiljön för barns språkutveckling?
- Vilket syfte fyller högläsningen och läsmiljön vid er förskola?
- Initierar ni spontana läsaktiviteter eller är dessa alltid planerade?

Didaktiska val

- Vilka didaktiska metoder använder ni er utav för att främja barns språkutveckling vid högläsning?
- Hur uppmuntrar ni barnens egna berättande?
- Arbetar ni vidare med böckerna eller stannar det vid enbart högläsning?
- Hur gör ni för att alla barn skall förstå innehållet i böckerna som ni högläser?
- Upplever ni någon skillnad i att använda er av digitala verktyg vid högläsning när det kommer till att främja barns språkutveckling ? I så fall på vilket sätt?

Bilaga 3 Bilder på förskolornas läsmiljöer

